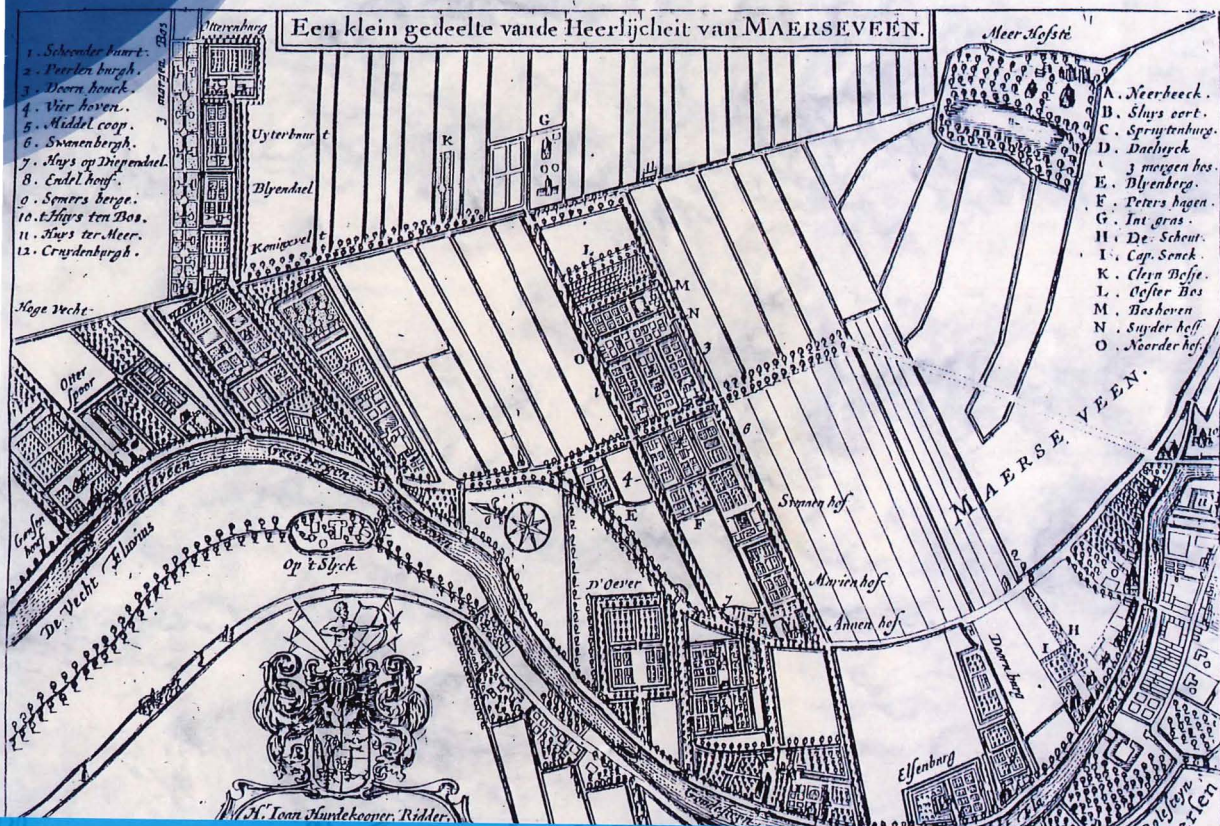

jaargang 42
nr. 4 - 2015

PERIODIEK

Historische Kring Maarssen

Met o.a.:

Maarssen
in beelden

Heilig Hart Kerk
130 jaar

De rode beuk bij
de Termeerbrug

Voor erkend scharrelees

Slagerij
Dorresteyn
sinds 1882

Nassastraat 4
Tel. 0346 - 561219
Maarssen

Bij ons is iedereen welkom
waar de fiets ook vandaan komt.

Nassastraat 99, Maarssen
Telefoon: 0346-760760

info@honigtweewielerspecialist.nl
www.honigtweewielerspecialist.nl

f VOLG ONS OP FACEBOOK
WWW.FACEBOOK.COM/HONIGTWEEWIELERSPECIALIST

RADIO - T.V.
ELECTR. HUISHOUDELIJK
+ VOORDEEL + VAKMANSCHAP
+ KWIEKE SERVICE

radio en t.v. speciaalzaak

elektron

Nassastraat 9-11,
3601 BA Maarssen
telefoon: 0346-562081

VAN VREDENDAAL & ZN

aannemersbedrijf restauratiewerken

anno 1911

Harmonieweg 1 3603 BN Maarssen

info@vanvredendaalenzn.nl 0346 561356
www.vanvredendaalenzn.nl 06 12 961 465

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en Omstreken onder nummer 301763120000.

Voor informatie en contact met H.K.M.:

Website www.historischekringmaarsssen.nl en e-mail: secretaris@historischekringmaarsssen.nl

Bestuur:

Sander Snijders, voorzitter

Arie van Ginkel, secretaris

Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 0346.564168, e-mail:

secretaris@historischekringmaarsssen.nl

Ronald van Tongeren, penningmeester

Tineke Barneveld, Hans van Bommel, Henk Blaauw,

Bert de Ruiter, Jan Simonis, Ria Tijhuis, Arie de Zwart

Leden van verdienste:

drs. W. Smits (10-02-1994), C.W.P. Bloemendaal † (27-02-2003), mev. A.P. van Haaften (26-02-2015)

Ereleden:

Mevr. G.M. Willekes-van Putten (24-02-2000), J.H. Sagel

(22-02-2001), B. de Ruiter (21-02-2002), Mevr. M.C.

Hatzmann-Scheltema (23-02-2006), B. Visschedijk (26-

02-2009), Mevr. A. Wolters-Dekkers (03-03-2011), A. de

Zwart (03-03-2011), H. Blaauw (06-03-2014)

Redactie Periodiek:

Jan Simonis (voorzitter), Willem Gresnigt (secretaris),

Piet Gentenaar, Nelleke Hendrikse, Astrid Kuiper,

Bert de Ruiter, Ria Tijhuis

Kopij zenden aan: Bert de Ruiter, Nic. Maesstraat 6,

3601 DR Maarssen, tel.: 0346.563599, e-mail:

bestuur3@historischekringmaarsssen.nl (ook verkoop losse nummers)

Lidmaatschap:

Het lidmaatschap kost € 14 per jaar. Opzeggen kan alleen vóór het einde van het kalenderjaar. Voor meer informatie en aanmelden als lid van de Kring zie de website of neem contact op met Ronald van Tongeren, Wilhelminaweg 1a, 3603 CR Maarssen, tel.: 0346.556696, e-mail: penningmeester@historischekringmaarsssen.nl. Eventuele stortingen op ons rekeningnummer NL93INGB0002907376 t.n.v. Penningmeester H.K.M.

Vormgeving en productie:

Topic Creatieve Communicatie,

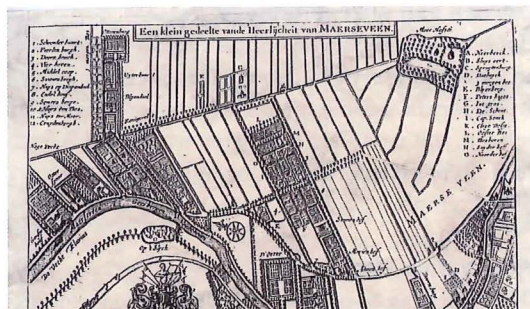
Wierden

Colofon en Inhoud	115
Kringnieuws	116
Wybren Wijmstra (1898-1960), een vergeten architect, Deel 2	117
Maarssen in beelden, Deel 1	126
Over oude en bijzondere kozijnen en vensterruiten in Maarssen	129
Van koperslagerij tot eerste warenhuis van Maarssen, Deel 3, de periode 1945-1982	134
Heilig Hart Kerk bestaat 130 jaar	140
De rode beuk bij de Termeerbrug	142
In en om Tienhoven, Deel 9	144
De bouw van Maarssenbroek, Deel 11, Afsluitend deel van de serie	145
Nieuwe boeken in de bibliotheek van de HKM	147
De bibliotheek van de HKM	148
Uit de Oude Schoenendoos, Deel 64	149

OP DE COVER

PERIODIEK

Een kaart uit 1660 van "Een klein gedeelte van de Heerlijckheit van MAERSEVEEN"

Kringnieuws

Het overnemen van artikelen zonder toestemming van de redactie is verboden. De inhoud van de artikelen is voor de verantwoording van de auteur. U kunt kopij voor het volgende nummer inleveren vóór 30 december 2015.

Oproep openstaande betalingen

Er blijkt nog een behoorlijk aantal leden te zijn dat de contributie over 2015 vergeten heeft te betalen. Onze penningmeester roept u op dat zo spoedig mogelijk alsnog te doen. Graag uw contributie van 14 euro overmaken naar rekeningnummer:

NL93INGB 0002907376 t.n.v. Penningmeester HKM onder vermelding van 'contributie 2015'.

Behoud van de oude brandweergarage Maarssen-Dorp

U weet dat de HKM streeft naar behoud van cultuurhistorische waarden in Maarssen e.o. Daarom hebben wij in een brief aan het College van B&W, de raad en de pers aandacht gevraagd voor de architectonische en cultuurhistorische waarde van de oude brandweergarage. Dit soort monumenten (betreffende publieke voorzieningen) zijn niet of nauwelijks op de monumentenlijst van de gemeente Stichtse Vecht aan te treffen. De Historische Kring Maarssen pleit voor behoud van de garage. Het is wonderlijk dat de gemeente een nieuw stedenbouwkundig plan maakt voor het Harmonieplein, maar daarbij de brandweergarage e.o. buiten beschouwing laat.

Oproep aan onze abonnees

Het blijkt dat zich in de oplage van het Periodiek nr. 3 exemplaren bevinden die niet goed zijn gedrukt. Mocht u een dergelijk exemplaar ontvangen hebben, wilt u dat dan s.v.p. laten weten aan Bert de Ruiter (zie colofon). U ontvangt alsnog een goed exemplaar.

Programma 2015 -2016

Op **donderdag 26 november 2015** is er een lezing over het Julianapark, of zoals het park vroeger heette 'De tuin van Kol', in Utrecht Noord. Deze

lezing wordt gegeven door Lenneke Berkhout.

Op **donderdag 14 januari 2016** wordt er door Mr. J.C. van Hasselt een lezing verzorgd over de Ridderlijke Deutsche Orde.

Op **maandag 8 februari 2016** is er een herhaling van de filmavond over Maarssen verzorgd door Bert de Ruiter. Deze film werd eerder vertoond op 16 april 2015 in partycentrum 't Zand.

Op **donderdag 10 maart 2016** is de jaarvergadering. Bert van der Tol, bestuurslid van het streekmuseum Vredegoed, geeft na de pauze een lezing met als onderwerp 'Bethune op de schop'.

Op **donderdag 14 april 2016** geeft Hans van Bommel een lezing met als titel 'Wandeling door Maarssen'.

Bovenstaande lezingen worden gehouden in De Open Hof. Aanvang van deze avonden is 20.00 uur.

Schenkeningen

Leo Broers schonk een klassenfoto uit 1943/44 van de openbare kleuterschool in de Breedstraat en een afbeelding van het oorspronkelijke grafmonument van Dr. Alphons Ariëns op de R.K. Begraafplaats.

Van Herman Verkroost ontvingen we een aantal mooie oude ansichtkaarten van Maarssen. Van Gerard Poolman uit Zeist ontvingen wij een twaalfstal oude ansichtkaarten van Maarssen uit de nalatenschap van zijn oom Erik Meijer.

Onze actieve archief/bibliotheekgroep heeft al deze schenkingen al geregistreerd en opgeborgen. Bijzondere dank aan alle gevers.

Oproep

Het bestuur wil een werkgroepje oude handschriften (paleografie) vormen. Voor belangstellenden zal geprobeerd worden een scholingscursus te organiseren. Hebt u hier belangstelling voor dan kunt u zich aanmelden bij onze secretaris Arie van Ginkel. ●

Wybren Wijnstra (1898-1960), een vergeten architect

Deel 2

Auteurs: Jan Simonis en
Hans van Bommel

Vooraf

In het eerste artikel over Wijnstra, verschenen in *Periodiek* nr. 3 van dit jaar, hebben wij vooral aandacht besteed aan zijn biografie en aan enkele van zijn vroege bouwwerken. In dit artikel presenteren wij een lijst van door hem ontworpen bouwwerken in Maarssen en Maarssenveen. Enkele bijzondere bouwwerken uit deze lijst worden nader beschreven.

Bouwwerken

Probleem bij het beschrijven van het werk van deze architect is dat er geen overzicht van bestaat. Al snel komt dan de vraag op wat er is gebeurd met het archief van het architectenbureau bij de dood van Wijnstra in 1960. Mevrouw Wijnstra-Mencke weet dat haar man, Wijnstra's zoon Lex, bij het overlijden van zijn vader een jaar zijn studie in Leiden onderbroken heeft om de lopende zaken van het architectenbureau af te wikkelen. Zij neemt aan dat het archief toen niet bewaard is gebleven. Nader onderzoek leert echter dat het archief in die tijd 'meegegeven' is aan een toenmalige medewerker van Wijnstra, de tekenaar Jan Rodenburg, die zich later als zelfstandig architect gevestigd heeft in Vleuten. Het archief heeft daar jarenlang op de zolder van zijn architectenbureau gelegen. De heer Stokhof de Jong, medewerker van Jan Rodenburg, vertelt dat hij tweemaal op die zolder is geweest en daar onder andere "prachtig gekleurde tekeningen van uitbreidingsplannen voor diverse gemeenten" heeft gezien. Wijnstra was, aldus Stokhof de Jong, niet alleen architect maar ook stedenbouwkundige. In 2013 heeft hij nog geïnformeerd naar het archief, maar dat bleek inmiddels toch opgeruimd te zijn.¹⁾

Een ieder die wat over de betekenis van Wijnstra als architect wil zeggen, zal dus zelf een lijst van zijn werken moeten construeren. Dat bleek

Afbeelding 1: Wijnstra bij de opening van de eerste woning van het door hem ontworpen woningcomplex (8-17) in de Cats-, Visscher-, Brederode-, en Huygensstraat in 1957. Foto: Archief Hans van Bommel

gelukkig mogelijk. Wij hebben op basis van een grote diversiteit aan bronnen een redelijk omvangrijke lijst van bouwwerken kunnen samenstellen.²⁾ De lijst is ongetwijfeld niet volledig, maar wel zodanig omvangrijk dat het vormen van een beeld van het werk van de architect Wijnstra mogelijk is. We hebben de totale lijst van 'gevonden' bouwwerken in twee afzonderlijke lijsten gesplitst: een lijst van bouwwerken in de voormalige gemeenten Maarssen en Maarssenveen en een lijst van werken daarbuiten. In dit artikel presenteren wij de lijst van bouwwerken in Maarssen/Maarssenveen. De andere lijst komt in het volgende artikel aan de orde.

Bouwwerken naar jaar in de voormalige gemeenten Maarssen en Maarsseveen

Straat	Omschrijving bouwwerk	Jaar	Opdrachtgever
Kerkweg 43	Villa 'Sonnehoeck'	1924	Notaris L.J. James
Binnenweg 68	Woonhuis	1924	J.W. van Duinen
Binnenweg 70	Woonhuis	1923-1924	G.J. Loggers
Straatweg 5 (22a)	Woonhuis (landhuis)	1925	Ir. M.W. Land/Verzinkerij
Kerkweg 19	Herstel pastorie	1926	Ned. Herv. Gemeente
Gaslaan 8	Woonhuis	1927	Familie Faber
	Dubbele arbeiderswoning	1927-1928	
Stationsweg 3	Woonhuis	1928	S. Cazant
Zandweg 31 a/b	Dubbele villa	1929	A. van Beers/A.A. 't Hoen
Zandpad 40	Tuinderswoning	1930	Steenfabriek Vecht & Rijn
Alb. Cuypstraat 3, 5, 7, 9	2 dubbele arbeiderswoningen	1932	Aannemer Chr. Stooker
Zandweg 1-2	Buithuis Vechtstein	1932-1933	N.V. Beheer over Effecten
Diependaalsedijk 90-92	Dubbele arbeiderswoning	1933	Aannemer Chr. Stooker
Diependaalsedijk 94-96	Dubbele arbeiderswoning	1933	Aannemer Chr. Stooker
Diependaalsedijk 44-46	Dubbele middenstandswoning	1933	J. Spelt
Diependaalsedijk 114-116	Dubbel woonhuis	1933	Gebrs. Van Droogenbroek (aannemers)
Zandpad 42	Huize Cromwijk	1934-1935	A. Duynstee (herstel na brand)
Kerkweg 39-41	Dubbel woonhuis	1935	Wijmstra/Van der Vlugt (ds. P.C. de Groot)
	De Hooge Stoep		
Kortelaan (12-22?)	6 arbeiderswoningen	1935	H. van Elst
Straatweg 2a	Laboratorium/kantoor	1936	Ned. Kininefabriek/ACF
Diverse plaatsen o.a. Bethunepolder	Boerderijen	1940-1941	Rijksoverheid
Westkanaaldijk 20	Schaftlokaal, werkplaats, oliehijstoren.	1945 e.v.	
		1946	N.V. Tropic (verven e.d.)
Friezenstraat	10 woningen	1947-1949	Woningstichting Maarssen
	Sociale woningbouw		
Nassaustraat	22 arbeiderswoningen	1949-1950	Woningstichting Maarssen
Klokjeslaan 8-22	8 woonhuizen (4 blokjes van 2)	1952	W. Elbertse
Klokjeslaan 3	Woonhuis	1954-1957	H. Ykema
Jac. Catsstr.1-17	Complex 8-17:	1956-1957	Woningbouwver. Goed Wonen
Brederodestr.22-32	48 woningen		
C. Huygensstr.1-11			
R. Visscherstr.1-17/2-18			
Wilhelminaweg 7	Kerkje NPB	1956	Ned. Protestantenbond
	Verbouwing/meubilair		
Langegracht 6	Verbouwing nrs. 5 en 6 tot één woning nr. 6	1958	C. van Hof
Nieuweweg 17a	Woning, winkel	1959	H.J. van Veenendaal
Tienhoven	Jachthaven Mantén		
Dwarsweg	Verbouwing boerderij/woonhuis	1959	Fam. Ros
Binnenweg 12	Garagebedrijf met bovenwoning	1959-1960	C. Gielen
Klokjeslaan 4-6	Dubbel woonhuis	1960	W. Elbertse
Herenweg 2	Woonhuis (op hoek)		
Straatweg 124a	Woonhuis	1957-1960	

Wijmstra heeft in zijn werkzame leven een grote verscheidenheid aan bouwwerken gerealiseerd: arbeiderswoningen, middenstandswoningen, villa's, buitenhuizen, fabrieksgebouwen, scholen, winkels, werkplaatsen, politiebureaus, boerderijen, een brandweergarage, een laboratorium en een autobedrijf. Hij heeft zich begin jaren dertig ook gebogen over een (niet-gerealiseerd) ontwerp voor een raadhuis in Zeist.³⁾ Hij ontwierp niet alleen bouwwerken, maar ook interieurs en meubels en was eveneens actief als stedenbouwkundige. Wij zien in de lijst van bouwwerken een verschil tussen de vooroorlogse en de naoorlogse periode. Voor de oorlog lag het accent vooral op de bouw van individuele woningen voor particuliere opdrachtgevers. Na de oorlog, tot het midden van de jaren vijftig, lag het accent in zijn werk echter op grootschalige sociale woningbouw in opdracht van institutionele opdrachtgevers zoals gemeenten en woningbouwcorporaties (zie afbeelding 1). Veel ruimte voor een eigen architectonische inbreng was er niet in die 'schrone tijd'. Voor elke dakpan, baksteen en deur was een vergunning nodig. De bouw van individuele woonhuizen voor (welgestelde) particuliere opdrachtgevers, zoals voor de oorlog nogal eens het geval was, kwam voorlopig niet meer voor.

Afbeelding 2: Kapel van Ronchamp. Foto: J. Simonis

Enkele werken uit de vooroorlogse periode Vechtestein

Het huidige Vechtestein, Zandweg 1, is vernoemd naar en gebouwd op de grond van de in 1846 afgebroken 17-eeuwse buitenplaats 'Vegt en Steyn'. Daarvoor in de plaats kwam in 1870 een nieuw huis dat echter weer in 1932 werd gesloopt en vervangen door het huidige Vechtestein. Het is door Wijmstra in 1933 ontworpen in opdracht van de N.V. voor Beheer van Effectenbezit uit Maarssen, waarvan Th. van Linge mede-eigenaar was. Hij was mededirecteur van de Nederlandse Kininefabriek

: *“Zijn droom was ooit nog eens een kerk te bouwen.*
 : *Hij was zeer geïnspireerd door de kerk van de architect*
 : *Le Corbusier in Frankrijk”*

Wat Wybren Wijmstra bij alle verscheidenheid van zijn bouwopdrachten nog graag had willen bouwen, was een kerk. “Zijn droom was ooit nog eens een kerk te bouwen. Hij was zeer geïnspireerd door de kerk van de architect Le Corbusier in Frankrijk.”⁴⁾ Bedoeld wordt de kapel Notre Dame du Haut in Ronchamp uit 1954/55 in de Franche-Comté (zie afbeelding 2). We zullen enkele opvallende bouwwerken van Wijmstra uit de gepresenteerde lijst nader bekijken. In aanvulling op de reeds eerder aan de orde gekomen vroegste werken, belichten we de volgende bouwwerken: Vechtestein, De Hooge Stoep en het laboratorium/kantoor van de ACF.

in Maarssen, zoon van de stichter van deze fabriek Dr. Ir. A. van Linge. In 1937 werd Th. van Linge als mededirecteur opgevolgd door Ir. F. Hupkens Van der Elst, die gehuwd was met Van Linge's dochter Jetske. Zij woonden in het voor hen gebouwde 'Vechtestein'.

In het boek 'Maarssen, Geschiedenis en Architectuur' wordt over dit huis opgemerkt: “Voor het nieuwe huis zou een huis in het Amerikaanse South Carolina model gestaan hebben”.⁵⁾ Het is voorzichtig geformuleerd maar er hoeft geen twijfel over te bestaan. Bij de documenten met betrekking tot het ontwerp van Vechtestein waarover de

huidige bewoners beschikken, zitten niet alleen de tekeningen van het ontwerp van Wijnstra, maar ook vele blauwdrukken van een huis in Asheville, North Carolina (niet South Carolina dus). De overeenkomst tussen het ontwerp van Vechtestein en het huis in Asheville is opvallend. Er wordt overigens verhaald dat de opdrachtgever het huis in Maarssen naar dit Amerikaanse voorbeeld heeft laten bouwen om zijn dochter er van te weerhouden naar Amerika te emigreren. Een misschien iets minder romantische variant van dit verhaal stelt dat het echtpaar al in Amerika woonde en het huis in Maarssen gebouwd is naar Amerikaans voorbeeld om de terugkeer van Amerika naar Nederland te ‘versoepelen’.

Het Amerikaanse voorbeeld is gebouwd in 1922 en bestaat nog steeds. Het staat bekend als het Reuben Robertson House in Asheville, 1 Evelyn Place. Reuben Robertson, de opdrachtgever voor de bouw van het huis, was een bekende Amerikaanse fabrikant. Hij was eigenaar van fabrieken voor papierfabricage. De opdracht werd gegeven aan de beroemde Amerikaanse architect James Gamble Rogers in New York. Hij ontwierp onder andere vele gebouwen voor Amerikaanse universiteiten, bijvoorbeeld de gebouwen in neogotische stijl van Yale University.

Het Reuben Robertson House huis wordt genoemd als een “excellent example of the Colonial Revival Style”, een stijl die teruggrijpt op de Britse ‘Georgian’ stijl uit de koloniale periode. De stijl werd populair in de eerste helft van de twintigste eeuw en ook in de hedendaagse Amerikaanse architectuur zijn stijlkenmerken ervan nog steeds terug te vinden.

Als kenmerken van de architectuur van ‘Colonial Revival Style’ worden genoemd:

- Een symmetrische gevelindeling met een entree in het midden.
- Een sterke accentuering van de entree in de vorm van een buitenwaarts uitgebouwd portiek met pilaren bekroond met een fronton (in verschillende vormen). Entrees zijn naast de deur vaak voorzien van verticale ramen en/of de deur heeft vaak bovenramen in waaiervorm.
- Een zadeldak met nokbalk evenwijdig aan de straat.
- Een rechthoekig grondplan met in het midden

een centrale hal en aan weerszijden daarvan de woon- en eetruimten.

- Het bouwwerk bestaat veelal uit twee bouwlagen: woongedeelte op begane grond en slaapgedeelte op eerste verdieping.
- Bakstenen muren of muren voorzien van een withouten, ‘gepotdekselde’ gevelbetimmering
- De ramen hebben een roedeverdeling en zijn aan weerszijden voorzien van houten luiken.
- De ramen zijn uitgevoerd als schuiframen.
- Het bouwwerk heeft dakkapellen.

Afbeelding 3: Reuben Robertson House in huidige staat.
Bron: Schermafbeelding Google Maps, 2015

Afbeelding 4: Vechtestein met groene, geglazuurde dakpannen. Foto: Jaap Oosterhof, 2014

Vechtestein voldoet op alle punten aan deze kenmerken, hoewel de dakkapellen niet aan de voorzijde maar aan de achterzijde zijn aangebracht, maar hierin stemt het overeen met de blauwdruk van het Amerikaanse voorbeeld. Via Google Maps is het Amerikaanse voorbeeld in de huidige staat te zien. Het Amerikaanse huis is bekleed met wit geverfde horizontaal gepotdekselde planken, ter-

wijl Vechtstein witgeschilderde bakstenen gevels heeft (zie afbeelding 3 en 4). Vechtstein wijkt op één punt wel opvallend af van het voorbeeld. Boven de centrale ingangsdeur bevindt zich een balkon, terwijl in het Amerikaanse voorbeeld boven de deur een driehoekig fronton is aangebracht. Een opvallend eigen kenmerk van Vechtstein is natuurlijk ook dat het zadeldak gedekt is met groene, geglaazuurde pannen. Links naast Vechtstein ligt nog een door Wijmstra ontworpen tuinmanswoning met garage.

De Hooge Stoep

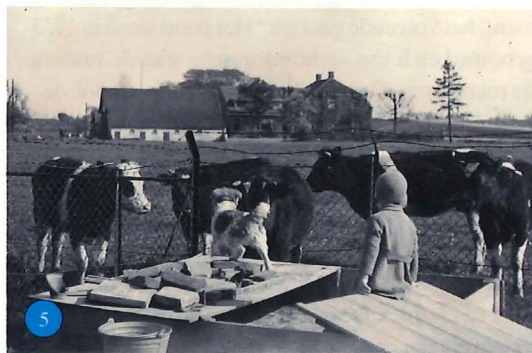
Op de blauwdruk van de ontwerp-tekening van dit huis staat bovenaan: "Plan voor het bouwen van een dubbel woonhuis aan de Kerkweg te Maarssen voor rekening van de Heeren J. v. d. Vlucht, tandarts en W. Wijmstra, architect, beiden te Maarssen." De opdrachtgevers zullen ongetwijfeld met elkaar in contact gekomen zijn op de Julianaweg, waar beide families in die jaren woonden. Het contract van aanbesteding is getekend door W. Wijmstra en door ene P.C. de Groot, niet door Van der Vlucht. Zoon Hans van der Vlucht heeft de verklaring: zijn vader, de 25-jarige, net afgestudeerde tandarts, liet weliswaar het huis bouwen, maar had niet het geld daarvoor. Zijn schoonvader P.C. de Groot, wonende op 'Swaenenvlecht' in Oud-Zuilen, hoewel dominee, had wel de benodigde middelen want hij kwam uit een welgestelde familie. Het contract van aanbesteding met aannemer A. Slager uit Maarsseveen laat zien dat het linker huis een hogere aanneemsom heeft dan het rechter huis van Wijmstra, resp. f 6893,- en f 6066,-. Waarschijnlijk komt dat omdat in het huis van Van der Vlucht het woongedeelte en het praktijkgedeelte in meerdere vertrekken zijn opgedeeld. Het huis heeft niet alleen drie woonlagen bestaande uit het souterrain met twee praktijkruimten, de 'begane grond' met het woongedeelte en de eerste etage met het slaapgedeelte, maar ook nog eens kelders onder het souterrain en zolders in de nok.

Afbeelding 5: De zandbak achter in de tuin van Het Lichthuis met hond Loka (door de Duitsers op de Amsterdamse Straatweg overreden) en zoon Hans van der Vlucht, kijkend naar het weiland met de koeien.
Foto rond 1941. Archief: Hans van der Vlucht

Wijmstra heeft het ontwerp van dit dubbel huis onder een zadeldak, gelegen aan de Kerkweg nr. 39 en nr. 41, zelf toegelicht in een kort artikel met foto's in het Bouwkundig Weekblad Architectura van juni 1938: "Het plan om een eigen woonhuis met kantoor te verwezenlijken, bleek in de Vechtstreek niet zo eenvoudig te zijn. Aan de oevers van de Vecht was geen bouwgrond te verkrijgen. De beschikbare bouwgrond was - door de overigens prijzenswaardige omstandigheid, dat de gemeente veel open ruimte eischt - vrij duur. Het feit, dat de ter plaatse gevestigde tandarts ook voor zichzelf wilde bouwen, was aanleiding tot het ontwerpen van een dubbel huis, dat doordat de eischen van de beide belanghebbenden niet zoo heel veel van elkaar verschilden, nagenoeg symmetrisch kon zijn.

Om een in de Vechtstreek passend gesloten geheel te verkrijgen, werden de voor de praktijk van den tandarts benodigde ruimten en het architectenbureau in het onderhuis geprojecteerd. Op deze wijze zijn de werk- en woongedeelten in beide huizen gescheiden. De werkgedeelten verkrijgen daardoor een aangename beslotenheid, terwijl de woongedeelten door hunne verhoogde ligging ten volle profiteren van het mooie uitzicht over de weilanden.

De "begane grond" ligt daardoor 2 meter boven het maaiveld. De woonverdieping is door breede terrassen, in directe aansluiting aan de woonkamers, nog aanmerkelijk verruimd. Door deze terrassen werd de dagverlichting van de daar onder liggende werkruimten wel verminderd, maar door het aanbrengen van groote glaswanden en door lichte beschikking van de ruimten binnen en buiten is toch een zeer goed resultaat verkregen." ⁶⁾

Afbeelding 6: Een luchtfoto van het dubbelhuis van Wijmstra en Van der Vlugt vlak na de Tweede Wereldoorlog met geheel links de woning van dokter Eyma en links daarnaast de toegang tot de toenmalige speeltuin. Het huis half verborgen achter de populieren is de twee-onder-een-kap woning van de families Van Sandick en Nieukerke. Rechts naast de dubbelwoning van Wijmstra het eveneens door hem ontworpen notarishuis. Archief: Hans van der Vlugt

In het artikel spreekt Wijmstra over het mooie uitzicht over de weilanden. Daar kan de huidige Maarsseenaar zich niets bij voorstellen, maar afbeelding 5 laat zien wat Wijmstra bedoelde (zie afbeelding 5). Ook was het deel van de Kerkweg links van het huis niet bebouwd. Enkele jaren daarna was dit wel het geval (zie afbeelding 6).

In het boek 'Maarsse, Geschiedenis en Architectuur' wordt over 'De Hooie Stoepe', nu gemeentelijk monument, het volgende gezegd: "Het pand werd in 1935 gebouwd en is van architectonische waarde vanwege de mengvorm. De hoofdvorm is Delftse school, de vensters zijn vormgegeven volgens de stijlkenmerken van de Nieuwe Zakelijkheid. (...) Het pand met verscheidene aan- en uitbouwen valt op door het veelvuldig gebruik van grote vensters en glasdeuren met groen geschilderde ijzeren roeden. De onopvallende deurpartijen op de bel-etage worden geaccentueerd door het bordes. De ingangsegevel is symmetrisch, de topgevels zijn dat niet" (zie afbeelding 7).⁷⁾

Kantoor en laboratorium van de ACF

Dit gebouw aan de Straatweg nr. 2, nu rijksmonument, is in 1936 door Wijmstra ontworpen voor de ACF, Amsterdam Chemie Farmacie NV, een fabriek die kinine en andere geneesmiddelen produceerde. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed beschrijft het gebouw als in kubistische stijl ontworpen met details in expressionistische stijl.⁸⁾ Het is opgetrokken uit roodbruine baksteen en bestaat uit twee verdiepingen onder een plat dak met forse oversteek. Beneden bevindt zich het kantoor en op de verdieping is het laboratorium. De plattegrond is oorspronkelijk L-vormig, maar in 1955 is het gebouw aan de linkerkant in dezelfde stijl en met hetzelfde materiaal uitgebreid. De plattegrond is daardoor nu U-vormig. De gevels zijn voorzien van grote stalen ramen met roeden en draai- en klapramen.

In het midden van de gevel staan als verticaal sierelement twee ijzeren vlaggenmasten (zie afbeelding 8). De rechterzijgevel bevat de hoofdentree, bestaande uit een dubbele houten paneeldeur met verticaal venster voorzien van ijzerwerk in meandervorm. De deuren zijn geplaatst in een ondiep

Afbeelding 7: Op de gevel van 'Het Lichthuis' (links) staat nu anno 2015 in sierletters 'De Hooie Stoepe'. Foto: J. Simonis

portiek met halfronde muurdammen onder een betonplaat. Ter weerszijden zitten grote vensters met daaronder een gemetselde bakstenen plantenbak (zie afbeelding 9).

Afbeelding 8: Kantoortuin annex laboratorium uit 1936 gebouwd in opdracht van de ACF. Foto: DSM Minerva bv

Afbeelding 9: Hoofdentree in de rechterzijgevel. Let op de prachtige baksteen verbanden, typisch voor de Delftse school. Foto: DSM Minerva bv

Het gebouw is volgens de Rijksdienst van algemeen belang vanwege de cultuur- en architectuurhistorische waarde. Het is een gaaf bewaard voorbeeld van een kantoorgebouw annex laboratorium in zakelijk kubistische stijl met bijbehorend materiaalgebruik. Tevens is het van belang vanwege de situationele waarde in relatie tot de ligging langs de Straatweg.

Hoe een zachtmoedig man woedend te maken

Tot slot schenken we nog aandacht aan een project dat in het voorgaande niet aan de orde is gekomen: de restauratie van Huize Cromwijck. We doen dit niet wegens het bijzonder architectonisch

belang van het project, maar omdat het de persoon Wijnstra wat naderbij brengt.⁹⁾

Het huis Cromwijck dateert uit de 17e eeuw en is gelegen langs de Vecht aan het Zandpad nr. 42 in Maarssen. Bij een brand in 1934 werden grote delen van het huis vernietigd, waaronder de volledige kap en de bovenverdieping. Eigenaar A. Duynstee vroeg Wijnstra een restauratieplan te maken waarin Cromwijck voorzien werd van een plat zinken dak. Niet echt fraai, maar de eigenaar had geen geld of er geen geld voor over, om het huis in oorspronkelijke staat terug te brengen. Gemeente en provincie wezen het plan in eerste instantie radicaal af, maar gaven uiteindelijk, ondanks veel bezwaren en onder allerlei voorwaarden, toch goedkeuring. Toen echter de nieuwe, platte overkapping aangebracht zou worden, bleek de opdrachtgever een nog eenvoudiger, goedkopere uitvoering te willen, waarvoor hij zelf een schetsje had gemaakt. Buiten Wijnstra om overlegde hij daarover met de gemeentearchitect en stuurde het plannetje vervolgens naar Wijnstra. Daarmee begon een hevig conflict tussen de eigenaar-opdrachtgever en de architect want Wijnstra weigerde dit voor zijn verantwoordelijkheid te nemen. Duynstee schreef daarop Wijnstra een uitgebreide brief waarin hem de mantel werd uitgeveegd en hem verweten werd dat hij te weinig oog zou hebben voor de belangen van zijn cliënt. In die brief werd ook verwezen naar een eerdere telefonische woordenwisseling, waarbij Wijnstra bedreigd had dat Duynstee hem “nu eerst eens zou leren kennen” en daarna woedend de hoorn op de haak had gesmeten. Duynstee verbood Wijnstra zijn belangen nog verder te behartigen bij de gemeente. In het besef dat hij hem toch nodig had als hij snel wilde handelen, sloot hij de brief als volgt af: “Ik heb veel respect voor uw architectonische gave (...) Alleen het architectonische schoonheidsgevoel mag hier toch niet gelden. Ik ben dan ook overtuigd, dat bij rustig nadenken, U veel moet voelen voor mijn belang, ook al zou U dit een klein offertje kosten, want werkelijk bij een bescheiden wijziging in de versiering zal Uw naam als architect in het minste niet geschaad worden.”¹⁰⁾

Wijnstra liet zich niet vermurwen en hield zijn poot stijf. Duynstee werd daarop ongeduldig en schreef een brief aan B&W waarin hij geen spaan

heel liet van Wijnstra en alsnog om goedkeuring verzocht. Wij citeren een enkele passage: “Waar echter alles is geschied in overleg met Uw Gemeente-Architect, den Heer van Beusekom, welke wij minstens zoo bekwaam achtten als Wijnstra, zo niet bekwaamer (...).”¹¹⁾

Duynstee speelde het spel handig want in een eerdere fase van het bouwproces had de gemeentearchitect oogluikend werkzaamheden toegelaten waarvoor (nog) geen vergunning was afgegeven. Dat maakte dat de gemeente en de gemeentearchitect gevoelig waren voor zijn druk. Wijnstra bleef echter weigeren de tekening van zijn handtekening te voorzien en adviseerde Duynstee te wachten tot hij wel voldoende geld zou hebben. Duynstee schreef uiteindelijk nog een laatste brief aan Wijnstra: “Wij zijn meegaand voldoende, doch waar U in alle gesprekken op de voorgrond stelde, dat U een Fries was, moet daarin niet de bedoeling opgesloten liggen, dat U voor 100% gelijk moet hebben met uitschakeling van alles, wat ook denken kan.” Wijnstra bleef ook nu onwrikbaar en uiteindelijk werden Van Beusekom en Wijnstra gevraagd voor de Provinciale Utrechtse Welstandscommissie te verschijnen, “die in een Salomonsoordeel Wijnstra in het gelijk stelde, doch ook in zijn opzet een aantal wijzigingen voorstelde, zodat beide partijen gelijk en ongelijk kregen (...).” (zie afbeelding 10)¹²⁾

Mensen uit Maarssen herinneren zich Wijnstra als een zachtmoedig mens. Ook zijn schoondochter noemt hem, gevraagd zijn persoonlijkheid te typeren, “(...) bescheiden, eigenzinnig en lief met een grote behoefte aan vrijheid en altijd een doel voor ogen.” De restauratie van Huize Cromwijk laat zien dat zijn zachtmoedigheid grenzen kende.¹³⁾ ●

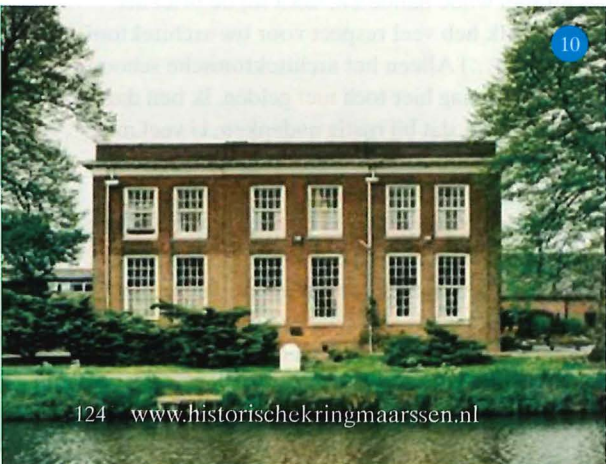
Noten

1. Deze informatie is verkregen van Ad Rodenburg, zoon van Jan Rodenburg. Hij noemde ook de naam van de medewerker (tekenaar) van zijn vader: Frans Stokhof de Jong te Soest, die van 1968-1974 bij Rodenburg werkzaam was.
2. Wij bedanken de vele personen en instellingen die ons hebben geholpen bij het vergaren van informatie over W. Wijnstra. Het zijn er teveel om hier allemaal te noemen. Wij maken een uitzondering voor twee personen: mevrouw E. Wijnstra-Mencke en Hans van der Vlugt. Beiden danken wij voor het ons geschenken vertrouwen, de blijvende hulpvaardigheid en de vele informatie.
Het overzicht van werken is natuurlijk niet volledig. Er zijn aanwijzingen dat Wijnstra ook bungalows gebouwd heeft in Bergen aan Zee, huizen in Heukelem bij Leerdam, Kamerik, Nigtevecht, Anna Paulowna en het interieur van een dokterswoning op Terschelling heeft ontworpen. Dat behoeft echter verder onderzoek.
3. De uitspraak over de verscheidenheid is mede gebaseerd op de lijst van bouwwerken buiten Maarssen/Maarsseveen, die in de volgende bijdrage gepresenteerd zal worden.
4. Informatie van mevrouw E. Wijnstra-Mencke.
5. M. Bous e.a., Maarssen, Geschiedenis en Architectuur, Uitgeverij Kerkebosch, Zeist en SPOU, Utrecht, 2007, p. 366.
6. Bouwkundig Weekblad Architectura, nr. 26, 25 Juni 1938 pp. 217-219.
7. M. Bous e.a., 2007, pp. 221 en 222.
8. Zie ‘Monumentenregister’ van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, www.cultureelerfgoed.nl
9. Het verhaal over Cromwijk is gebaseerd op: W. Smits, Cromwijk: een plat dak dat niet mocht, maar toch weer wel. In: Periodiek van de Historische Kring Maarssen, 19e jrg., nr. 3, november 1992, pp. 51-64.
10. Smits, 1992, p.56.
11. Smits, 1992, p.56.
12. Smits, 1992, pp. 56 en 57.
13. Eind vorige eeuw heeft de familie Van den Berg Huize Cromwijk geheel laten restaureren inclusief het oorspronkelijke dak van voor de brand.

Met dank aan Ria Tijhuis voor de vele foto's, de vormgeving en de eindredactie.

Afbeelding 10: Cromwijk vóór de restauratie.

Bron: website rbvd.nl

Afbeelding 11: Binnenweg 68

Afbeelding 12: Diependaalsdijk 44-46

Afbeelding 13: Kerkweg 43

Afbeelding 14: Klokjeslaan 8-14

Afbeelding 15: Roemer Visscherstraat

Afbeelding 16: Stationsweg 3

Afbeelding 17: Zandpad 40

Afbeelding 18: Zandweg 31 a en b

Maarssen in beelden

Deel 1

.....
Auteur: Astrid Kuiper

Vooraf

Deze serie artikelen over beelden in Maarssen borduurt voort op het eerder genomen initiatief van de (inmiddels niet meer bestaande) Willem van Leusden Stichting. In de jaren '90 gaf deze stichting een brochure uit met daarin een wandelroute langs diverse beelden in het dorp Maarssen om de belangstelling voor kunst en cultuur te bevorderen. Momenteel hanteert de gemeente een 'sluimerend' beleid ten aanzien van beelden in de openbare ruimte. Er worden geen nieuwe opdrachten verstrekt, en er wordt slechts onderhoud aan de bestaande beelden gepleegd. Zoals er aan een stad of dorp zonder groen iets wezenlijks ontbreekt, zo ontbreekt er ook iets als er geen beelden staan. In Maarssen staat gelukkig een aantal fraaie kunstwerken dat het waard is om bekeken te worden.

Beelden rond Maria Dommer

Nederland heeft natuurlijk altijd beeldhouwers gehad, maar het waren er niet veel en de aandacht voor hen was niet groot. De schilderkunst was en bleef tot de negentiende eeuw onze nationale roem. Een aantal belangrijke Nederlanders aan wie een esthetisch gevoel zeker niet ontbrak, verklaarde in volle ernst dat wij niet gevoelig zouden zijn voor de driedimensionale kunst. Bovendien leverde ons land ook geen natuursteen waar wij in konden hakken, dus de beeldhouwkunst was bij ons van meet af aan onderbedeeld. Helaas vergat men toen de in Frankrijk zeer beroemde Claus (Claes) Sluter uit de veertiende eeuw en de nu in het Rijksmuseum bejubelde Adriaen de Vries uit de zestiende eeuw.

De nieuwe Nederlandse beeldhouwkunst dateert pas van het laatste kwart van de negentiende eeuw. De schilderkunst (Haagse School) bleef de boventoon voeren en de beeldhouwkunst diende zich aan te passen aan de bouwkunst met als onvermijdelijk gevolg verstrakking en stilering. Door de opbloei van de Belgische en Franse beeldhouwkunst (Meunier, Rodin, Maillol) kreeg de beeldhouwkunst hier een positieve impuls, waaraan Jan

Bronner uit Amsterdam en Gijs van den Hove uit Arnhem veel hebben bijgedragen. De in Maarssen woonachtige kunstenaar René van Seumeren kwam uit de school van Bronner.¹⁾

Wanneer u plaats neemt in het bushokje aan de Ariënslaan tegenover Huize Maria Dommer, dan ziet u daar op het grasveld voor het huis een tien meter lange (sier)steen opgesteld (zie afbeelding 1). Het lijkt alsof er een soort hiëroglfen op staan en die kunnen door de meesten van ons niet gelezen worden, dus u kijkt er verder niet meer naar. Jammer, want het is een interessant object met een grote geschiedenis. Deze steen zat oorspronkelijk in de gevel van de Maria Dommer bij de bouw in 1965. Bij de renovatie in 1990 werd veel veranderd en aangepast. De steen kon niet meer herplaatst worden en kwam bij het sloopafval terecht. Gelukkig worden sommige kunstvoorwerpen (die veelal bedoeld zijn om lang mee te gaan) door oplettende kunstliefhebbers opgemerkt en dat is ook bij dit ornament gebeurd. Hans van Bommel zag het bij de sloop staan en heeft ervoor gezorgd dat het in ere werd hersteld.

Deze gevelsteen werd in de zestiger jaren van de vorige eeuw vervaardigd door Van Seumeren. Maria Dommer werd in het verleden gerund door de zusters van Onze Lieve Vrouwe uit Amersfoort

en was een zorginstelling op katholieke geloofsbasis. Het thema dat aan het programma van de gevelsteen ten grondslag ligt, is dan ook christelijk. Van Seumeren, zelf, eveneens een gelovig katholiek, koos voor het Bijbelboek Genesis en wel het onderwerp waar het boek mee begint: de schepping van de wereld.

ruimtes opgevuld, vogels in de lucht en vissen in het water. Het zesde deel toont de schepping van de landdieren en de mens en ten slotte toont het laatste en zevende stukje dat Gods schepping volbracht is, wat gesymboliseerd wordt door een hand die de wereldbol draagt.

Het mooie van deze steen is dat je op het eerste

*: In Maarssen staat gelukkig een aantal fraaie kunstwerken
: dat het waard is om bekeken te worden.*

Even terug naar het bushokje, want als u daar zit, ziet u het beter dan wanneer je er vlak voor staat op het gras. De steen is van links naar rechts in zeven delen opgedeeld, deze staan voor de zeven dagen waarin God hemel en aarde schiep. Conform de tekst uit Genesis verbeeldt het eerste stukje de chaos, waarna God het licht van de duisternis scheidt. Dan volgt de scheiding van hemel en aarde en het derde deel toont de scheiding van water en land. Het vierde deel is de schepping van zon en maan en in het vijfde deel worden de

gezicht al deze dingen helemaal niet ziet, maar als je even de moeite neemt wat nauwkeuriger te kijken, valt alles op zijn plaats. Het verdient aanbeveling om van rechts naar links te kijken, dan wordt het sneller duidelijk. Rest ons nog de vraag: wat kan de kunstenaar bedoeld hebben door juist deze Bijbeltekst op de gevel te zetten van een bejaardentehuis? Het zal te verklaren zijn vanuit de christelijke overtuiging dat de mens aan het eind van zijn leven terug zal keren naar zijn Schepper, de bron van het eeuwige leven, daar waar alles begint. De steen maakt niet langer prominent deel uit van de gevel maar staat nu in de tuin en zou door zijn historie als bewijs kunnen worden opgevat van de het aloude gezegde: *Ars Longa, Vita Brevis*. (De kunst is lang, het leven kort).

Er staat nog een beeld van de hand van Van Seumeren bij Maria Dommer en wel in de achtertuin. Het is een figuratief beeld in brons van een moeder met kind (zie afbeelding 2). Dit motief heeft altijd vertederd en vormt vaak een dankbaar onderwerp voor de verbeelding van onvoorwaardelijke liefde. De liefde van een moeder voor haar kind wordt beschouwd als de enige vorm van liefde die totaal onbaatzuchtig is. Caritas, de christelijke naastenliefde, zou in verband met het zorgcentrum hier evengoed van toepassing kunnen zijn.

Na de renovatie in 1990 waarbij ook de aanleunwoningen werden gerealiseerd, werd er vóór de ingang een beeld geplaatst van de Maarssense kunstenaar Peter Petersen.²⁾ Het is een grote bronzen pelikaan, een dier dat in de christelijke symboliek vaak voorkomt, maar ik betwijfel ten eerste of

Afbeelding 2. Hoek Kaatsbaan/Herengracht met gevelsteen waarop afgebeeld het wapen van Zuilen en het jaartal 1654.

Vensters in Maarssen

Het kruiskozijn

Op een tocht door Maarssen zijn oorspronkelijke kozijnen en vensterruiten slechts met moeite te vinden.³⁾ Het meest bijzondere oude huis van ons dorp en ook nog een van de fraaiste, is het karakteristieke hoekhuis gelegen aan de Herengracht en de Kaatsbaan op nr. 2 (zie afbeelding 2). De oorspronkelijke vensters van het huis zijn waarschijnlijk al lang geleden veranderd. Het huis heeft kenmerken van de renaissancestijl (1525-1665) en stamt uit de zeventiende eeuw.

Afbeelding 3. Warmond, Jan Steenlaan 36 met gevelsteen 1612.

Afbeelding 4. Balthasar Florisz. van Berckenrode uit 1629.

Het draagt het gekroonde wapen van de familie Van Zuilen met de datering van 1654. Aan de bouwstijl te oordelen is dit jaartal aannemelijk, hoewel het huis, uitgaande van de stijlkenmerken, ook ouder zou kunnen zijn (zie afbeelding 3)⁴⁾. Op de bekende kaart van Balthasar Florisz. van Berckenrode uit 1629 staan vanaf deze hoek langs de gracht al acht huizen afgebeeld (zie afbeelding 4).

Aan de grachtzijde heeft het huis een tuitgevel met een drievoudige schouder. De oorspronkelijke indeling van één deur met vier vensters is goed te zien dankzij de gemetselde segmentbogen die in de gevel nog zichtbaar zijn. Op de begane grond zijn dat er vijf, op de eerste verdieping twee en daarboven één. Gezien de breedte van deze bogen (1,35 meter) is het waarschijnlijk dat het huis oorspronkelijk kruisvensters heeft gehad. Dat is een kozijn met een kruisvormige indeling bestaande uit een vaste verticale middenstijl en een horizontale dwarsdorpel. Een kloosterkozijn zou echter ook hebben gekund. Dit zijn twee vensters boven elkaar, gescheiden door een horizontale middendorpel, met meestal een luik onder en het venster boven. Dat geldt zeker voor het smalle bovenste raam. Goed is te zien dat het bovenste raam iets verdiept is met een nis onder de segmentboog (zie afbeelding 5). Bij de overige segmentbogen van het huis is deze insprinking weggenomen en gelijkgetrokken met de gevelwand. Dat is waarschijnlijk gedaan bij het plaatsen van de nieuwe ramen. Bij een model van een huis uit 's-Hertogenbosch uit 1613 met overeenkomstige vensters zijn dergelijke nissen te zien (zie afbeelding 6). Eeuwenlang was

Afbeelding 5. Bovenraam met nis onder de segmentboog.

in het gunstig gelegen pand bij de brug een bakkerij gevestigd. Bij de verkoop in 1764 van het huis met bakkerij werd vermeld dat de bakkersnering daar toen al sinds mensenheugenis bestond. Tot aan 1994 is dat ook zo gebleven.⁵⁾

Toch zijn ook in Maarssen nog enkele kruiskozijnen uit de zeventiende eeuw bewaard gebleven. Twee zelfs bij het fraaie pand aan de Bolensteinsestraat nr.1-3 (zie afbeelding 7). Tegenwoordig

is het een bakkerij maar daarvoor was generaties lang de groentehandel van Kerste hier gevestigd. Aan de voorzijde aan het Harmonieplein ziet men op de bovenverdieping een raam met een kruiskozijn. Aan de achterzijde van het huis is op de bovenverdieping eveneens een kruiskozijn aanwezig. Hoewel deze kozijnen al eens vernieuwd zijn, is er aan de vorm gelukkig niets veranderd. Het derde kruiskozijn in Maarssen is te zien aan de zijgevel van Langegracht nr. 33.

Afbeelding 7. Bolensteinsestraat 1-3 met kruiskozijn op de tweede verdieping.

: Een van de oudste vensters van het dorp is te zien
: in het pand aan de Kaatsbaan nr. 26

Afbeelding 6.
Model van een
huis met kruis- en
kloosterkozijnen
uit 1613 'De Gul-
den Hopsack',
Orthenstraat 3,
's-Hertogenbosch.

Het schuifkozijn

De afgebroken buitenplaats Huis Ter Meer (1702-1903) had schuiframen. Bij een schuifkozijn is het mogelijk om het raam op en neer te schuiven met behulp van in de stijl van het kozijn aangebrachte gewichten, katrollen en touwen. Het schuifkozijn was een zeventiende-eeuwse Engelse uitvinding die in Nederland in zwang raakte vanaf circa 1685. Het Koninklijk Paleis Het Loo en Slot Zeist zijn vroege voorbeelden waarbij schuifkozijnen zijn toegepast. Schuifkozijnen zijn daarna in Nederland heel algemeen geworden. Tot aan de jaren twintig van de twintigste eeuw was het schuifkozijn het

Afbeelding 8. Breedstraat 4 met openstaande draairamen.

meest gebruikte venstertype en tegenwoordig worden schuiframes weer opnieuw bij nostalgische huizenbouw aangebracht.

Het draairaam

Het draairaam is al eeuwen geleden bedacht en toegepast. Maar pas vanaf de latere achttiende eeuw komen we ze in Nederland vaker tegen. Het zijn vooral de grotere huizen en buitenplaatsen waarin naar binnen draaiende draairamen werden aangebracht. In de dorpskern van Maarssen zijn er nog maar weinig te vinden. Een mooi voorbeeld van draairamen uit de negentiende eeuw zien we nog bij het pand aan de Breedstraat 4, hoek Schippersgracht (zie afbeelding 8). In 1681 is het pand al vermeld onder de naam 'Prins te Paard'. Waarschijnlijk is dit gebouw eeuwen in gebruik geweest als herberg en dranklokaal. Tegenwoordig is het een bistro. Ongetwijfeld heeft het pand in al die tijd verbouwingen ondergaan. De huidige gevel met de mooie empire deur lijkt van vóór het midden van de negentiende eeuw te dateren. De draairamen zijn waarschijnlijk eveneens in die periode aangebracht.

De ruiten

Een van de oudste vensters van het dorp is te zien in het pand aan de Kaatsbaan nr. 26 (zie afbeelding 9). Nu is het een kledingwinkel en daarvoor was er een reisbureau gevestigd. Maar een lange tijd, al sinds circa 1764, was daar een smederij waar ook paarden werden beslagen.⁶⁾ Dat gebeurde tussen de speciaal daarvoor ge-

Afbeelding 9. Kaatsbaan 26 in het begin van de twintigste eeuw, een hoefsmederij.

maakte (en nu nog aanwezige) zware staanders van de kozijnen, die als hoefstallen fungeerden. Op de oude foto is dat goed te zien. De drie bovenlichten van de kozijnen hebben een drie-, een vier- en een vijfdeling van vier ruitjes met in totaal 48 rechthoekig staande ruitjes, links en midden in een formaat van 24 x 18 cm en rechts in een formaat van 24 x 20 cm. Aan de onregelmatigheid van het vensterglas is te zien dat het nog handmatig is vervaardigd. Het is echter al wel kleurloos en niet groen getint. Kleurloos glas voor kleine vensterruiten kwam pas na circa 1800 in zwang nadat in 1790 kunstsoda uit pekkel was uitgevonden door de Franse arts Nicolas Leblanc. Grondstoffen voor glasvervaardiging werden daardoor zuiverder waardoor kleurloos glas niet meer duurder hoefde te zijn dan groen glas. Te oordelen aan het formaat en kleurloosheid van de ruitjes kunnen enkele hiervan uit de eerste helft van de negentiende eeuw stammen. De bovenlichten op zich zijn waarschijnlijk al in de achttiende eeuw gemaakt. Achttiende-eeuwse ruitjes waren meestal dun (circa 1-2 mm) en erg kwetsbaar. Mogelijk zijn ze al vanaf vroeger

negentiende eeuw door kleurloze, dikkere ruitjes vervangen. Bijzonder zijn ook de vensters met messing roeden die aanwezig zijn aan de Langegracht nr. 29 (zie afbeelding 10). Het betreft hier een achttiende-eeuws huis met een fraaie klokgevel. Op de begane grond zijn twee door een middenstijl gescheiden vensters aanwezig met een tweedeling van zes staande ruiten, gevat in messing roeden. Een dergelijke indeling met gebruik van messing roeden komt maar zelden voor.

Tenslotte

Gelukkig heeft Maarssen nog mooie bouwelementen uit het verleden, zoals bovengenoemde oude vensters. We kunnen hiervan genieten tijdens een wandeling langs de historische straten van ons dorp. ●

Noten

1. Bij de overgebleven buitenhuizen zijn vaak oorspronkelijke delen van de bouwstijl, waaronder de vensters, nog aanwezig, maar die zijn in dit artikel niet meegenomen.
2. Berends, A. Een beerput van de 'Smeden'. In: Archeologische Rapporten Zwolle 51. p.11.2., 2009.
3. Zo zijn bijvoorbeeld de meeste van de oorspronkelijke vensters aan de Langegracht en de Nassaustraart in de loop van de tijd veranderd.
4. Huizen met een overeenkomstige bouwstijl zoals in Warmond met gevelsteen 1612, zie afbeelding 3. Dit roept twijfel op over de datering 1748 als het jaar waarin het gebouwd zou zijn. In: Bous, M. e.a. Maarssen Geschiedenis en Architectuur, Monumenten-Inventarisatie Provincie Utrecht, 2007 p. 207.
5. Bloemendaal, C. De Kaatsbaan deel 13. In: Periodiek no 3. 38e jrg. 2011, pp. 91-92
6. Bous, M. e.a. Maarssen Geschiedenis en Architectuur, Monumenten-Inventarisatie Provincie Utrecht, 2007 p. 86.

Afbeelding 10.
Langegracht 29
met messing
raamroeden

Van koperslagerij tot eerste warenhuis van Maarssen

Deel 3, de periode 1945-1982

Auteurs: Jan Simonis, in samenwerking met
Arie de Zwart

Vooraf

In deel 2 beschreven we hoe de koperslagerij van B.A. Reith veranderde in een winkel voor huishoudelijke artikelen.¹⁾ Fabrieksmatig gemaakte producten namen de plaats in van de zelf vervaardigde producten. De werkplaats werd daarom gesloten, maar de winkelruimte werd uitgebreid. Zoon A.L.A. (Toon) Reith ging ook in de winkel werken en nam de zaak in 1926 over. Zijn streven was om de winkel tot warenhuis uit te bouwen. Onder moeilijke maatschappelijke omstandigheden slaagde hij erin de onderneming te laten groeien. In dit laatste artikel beschrijven we hoe het de firma verging in de naoorlogse jaren.

Herstel van de publieke voorzieningen

Toon Reith beschrijft in zijn handgeschreven geschiedenis van de winkel hoe na de bevrijding de feestvreugde wekenlang aanhield. Er werd niet gewerkt en geen handel gedreven. De vreugde liet zich ook niet temperen door de slechte levensomstandigheden. "Er was geen gas om op te koken, geen elektriciteit, slechts een paar uur per dag water en hoegenaamd geen eten. Het enige dat te verdelen viel was biscuit en chocola, soldatenrantsoenen die de bezettingstroepen aanvoerden. Een oproep van de nieuwe "eigen" overheid was nodig om de mensen uit de feestroes te wekken. Er moest weer gewerkt worden, en het hele land moest opnieuw worden opgebouwd."²⁾ Dat gold ook voor de winkel. Op 17 mei lukte het Reith met de vrachtboot van Van Heezik mee te varen naar Amsterdam. Teleurgesteld keerde hij terug: zakelijk was er nog niets te beleven. De handel bleef te gering om de gehele dag de winkel open te houden. Voorlopig ging deze alleen open van één uur tot vijf uur 's middags. Geleidelijk begonnen de openbare voorzieningen weer op gang te komen. Eind mei werkte de wa-

terleiding weer normaal, begin juli was er stroom, zij het op een rantsoen van één kilowatt per week, op 6 juli kwam de telefoon tot leven en op 12 juli was er weer gas. Vanaf midden juli reden er weer enkele treinen naar Amsterdam.

Ondanks alle moeilijkheden slaagde Reith erin om in de rest van 1945 nog voor ca. f 14.000,- in te kopen. In de jaren daarna steeg de omzet geleidelijk van f 33.000,- in 1946 naar f 54.400,- in 1950. De inkomsten uit de zaak werden aangevuld met verdiensten uit een nevenfunctie bij de Boerenleenbank in Maarssen. Schoonvader Lammerding was daar kassier en werd geassisteerd door Toon Reith. Toen Lammerding in 1946 overleed werd hij opgevolgd door zijn schoonzoon.

Reith's Warenhuis

Ondanks de stijgende omzet maakte Reith zich zorgen over de concurrentie, met name de aantrekkingskracht van de winkels in Utrecht. Hij kwam tot de overtuiging dat modernisering en vergroting van de winkel nodig waren. Nog een andere ontwikkeling noodzaakte tot bezinning op de toekomst van de zaak. De Boerenleenbank in Maarssen zocht vanwege een sterke groei een groter kantoor en kocht daartoe villa "De Hoeck" in de Raadhuisstraat. De bedoeling was dat de directeur het woongedeelte bij het kantoor ging betrekken. Reith kwam voor de vraag te staan wat te doen: kiezen voor een toekomst bij de bank of in de winkel? Hij besloot beide functies aan te houden, mede omdat de functie bij de bank geen volledige baan was. Deze beslissing bracht een reeks van andere beslissingen met zich mee: de aanstelling van een bedrijfsleider, de verbouwing van de etage boven de winkel ten behoeve van huisvesting van de bedrijfsleider, de verhuizing van de familie Reith naar de Raadhuisstraat, het vergroten van de winkel met het vrijkomende woongedeelte achter de winkel en het moderniseren van de entree tot de winkel.

1

Afbeelding 1: De nieuwe gevel van Reith's Warenhuis in 1951. Voor de etalage staat met fietsen de nieuwe bedrijfs-leider J.J. van Nie met gezin

De verbouwing duurde bijna negen maanden. Reith typeerde de verbouwing als volgt: "De overigens mooie maar wel ouderwets geworden teakhouten pui wijkt voor de moderne zakelijkheid."³⁾ In juni 1951 werd de totaal verbouwde zaak geopend onder de nieuwe handelsnaam 'Reith's Warenhuis' (zie afbeelding 1). De nieuwe naam hield ook een andere 'bedrijfsformule' in. Reith schrijft daarover in zijn verslag: "Leveringen aan aannemers verdwijnen en daarmee de wagonaankopen van draadnagels alsmede de partijaankopen van vlechtwerk, harmonicagaas en asfalt. Gereedschappen voor land- en tuinbouw worden allengs beperkt tot de verkoop aan particulieren en gereedschappen voor hout- en metaalbewerking worden geleidelijk uitverkocht (zie afbeelding 2). Daar staat tegenover dat op ander gebied de sortering verder wordt uitgebreid. Het warenhuisidee brengt dat mee."⁴⁾ De uitbreiding betrof onder andere parfumerieën en cosmetische en toiletartikelen. In 1960 werd daar het boekverkopersbedrijf aan toegevoegd.

2

Afbeelding 2: Reclame van Reith's Warenhuis: de 'grote schoonmaak' bestond nog

De aankoop van het pand van boekhandel Goetheer

De wensen van het publiek en de stijgende omzet maakten een vergroting van de winkel en een betere uitstalling van de handelswaar noodzakelijk. Bovendien was Reith niet helemaal tevreden over de in 1951 gerealiseerde verbeteringen.

De ruimte voor uitbreiding werd verkregen door het resterende deel van de tuin, een deel was al bebouwd in 1951, bij de winkel te betrekken. Eind juni 1960 werd de vernieuwde winkel heropend (zie afbeelding 3). In het lokale blad *De Magneet* werd die dag een groot artikel gewijd aan de verbouwing en de nieuwe wijze van bediening van de klanten. "Behalve uitbreiding van ruimte is er nog iets nieuws ingevoerd: de klanten behoeven niet meer hun beurt af te wachten, zij kunnen rustig rondkijken om te zien of er iets is (en er is heel wat!) dat zij graag zouden bezitten. Wil men tot koop overgaan, eerst dán krijgt men (op prettige wijze uiteraard) te maken met het personeel. Een

kreeg de winkel een achteringang, werd Edah in het achterste deel van de nieuwbouw gehuisvest en werd bovenop dit deel een verdieping gezet voor het magazijn van Reith's Warenhuis. In november 1973 werd de vergrote en opnieuw ingerichte winkel geopend, terwijl achter de winkel de nieuwbouw voor Edah doorging. Het concern Edah had verschillende winkelformules die ieder een eigen naam hadden. Maarssen kreeg een vestiging van de formule Radar die begin januari 1974 geopend werd. Reith moest nu overigens ook constateren dat aan de invoering van het systeem van (bijna) zelfbediening een belangrijk nadeel kleefde: toenemende winkeldiefstallen. Eind jaren zeventig zou dit zelfs leiden tot plaatsing van camera's in de winkel.

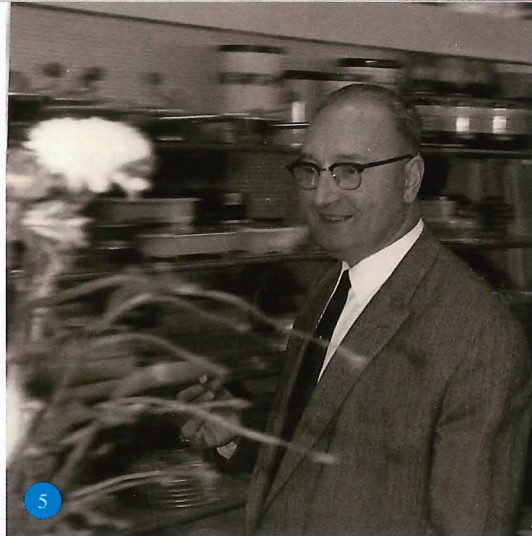
In deze tijd begint de naam 'Maarssenbroek' in 'De geschiedenis van de winkel' te verschijnen. Reith zag de omzet na 1973 snel stijgen en constateerde dat, naast de algemeen stijgende welvaart, de uitbreiding van Maarssenbroek daarin een belangrijke rol speelde. Maarssenbroek had nog nauwelijks een eigen winkelbestand, dus de bewoners waren voor inkopen nog aangewezen op de oude dorpskern. Dat zou spoedig anders worden!

De ontwikkeling van Maarssenbroek

In 1977 achtte Toon Reith de tijd gekomen zich uit de zaak terug te trekken (zie afbeelding 5). Alfons Reith werd alleen-eigenaar van de winkel. Hij trad aan onder veranderende economische omstandigheden. In 1978 was nog sprake van een topjaar:

Reith's Warenhuis bereikte een omzet van bijna één miljoen gulden, maar in 1979 daalde de omzet naar f 897.000,-. Het werd duidelijk dat de economische welvaart over haar hoogtepunt heen was. Al snel werd gesproken van een economische crisis.

Naast de zorgen over de economische achteruitgang speelde de toenemende zorg over de ontwikkelingen in Maarssenbroek. De gemeente bleek, in tegenstelling tot eerdere plannen, te streven naar de ontwikkeling van een groot winkelcentrum in Bisonspoor met een regionale functie. "De in Maarssen-Dorp gevestigde middenstand kwam voor een bijzonder moeilijke keuze te staan: blijven zitten en speculeren op de aantrekkingskracht van de oude dorpskern of zelf naar Bisonspoor verhuizen. Weliswaar had de gemeente toegezegd dat de plaatselijke middenstand voorrang zou krijgen, maar gezien de grootse opzet

Afbeelding 5: A.L.A. (Toon) Reith, (mede-)eigenaar van Reith's Warenhuis en auteur van 'De geschiedenis van de winkel'

en de hoge bouwkosten moest verwacht worden dat de huurprijzen in Bisonspoor bijzonder hoog zouden worden. De vraag was dus of een rendabele vestiging wel mogelijk zou zijn. Vele middenstanders, waaronder ook Reith's Warenhuis, lieten zich als gegadigden inschrijven, voor alle zekerheid, om althans de voorrang vast te leggen."⁶⁾

Zorgen ontstonden er ook over ontwikkelingen in de directe nabijheid. Het belendende pand van Okkerman was door zoon Rinus Okkerman overgenomen en hij scheen plannen te hebben voor nieuwbouw op die plek. Duidelijkheid ontstond in augustus 1979. Het plan van Okkerman omvatte de bouw van een groot pand met op de begane grond voorin een kantoor van de Amro bank, aan de achterkant kleinschalige winkels en daarboven vrije sector flatwoningen. Realisering zou inhouden dat de 'achterwinkel' van Reith, het 'Edah-deel', zodanig zou worden ingebouwd dat het nog nauwelijks zichtbaar was en dus moeilijk verhuurbaar zou worden. Edah kwam achter de plannen en besloot in het najaar van 1979 de winkel te sluiten. Voor Reith bleef dit gelukkig zonder financiële consequenties omdat er sprake was van een vijfjarig contract.

In 1980 begon bouwbedrijf Heymerink met de nieuwbouw op het perceel van Okkerman. De gemeente had een bouwvergunning verleend onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat de winkelruimte alleen voor kleinschalige winkels zou worden gebruikt.

Reith reageerde op de start van het bouwproject met de kennisgeving door een advocaat dat de ontwikkelingen inbreuk maakten op zijn recht van overpad door de steeg die langs zijn winkelpand liep. Volgens de bouwplannen zou deze steeg over de hele lengte worden volgebouwd. Deze juridische actie leidde tot gesprekken en het besluit samen te werken bij het zoeken naar een oplossing.

Diverse mogelijkheden werden onderzocht, onder andere een plan om de winkelruimten in de panden van Reith en Okkerman samen te voegen tot één geheel en deze aan één onderneming te verhuren. Dit stuitte op gemeentelijke weerstand omdat de vestiging van een grote supermarkt in het dorp onwenselijk werd geacht. Reith merkte hierbij op dat dit verbod waarschijnlijk niet ingegeven werd door zorgen omtrent de ontwikkeling van de middenstand in het dorp, maar veeleer door gemeentelijke zorgen inzake de trage vestiging van winkels in Bisonspoor. "Het paradepaardje Bisonspoor moest tot iedere prijs worden gered, zo nodig zelfs ten koste van de oude dorpskern. Of had de gemeente, respectievelijk de betreffende wethouder, aan Albert Hein toezegging gedaan de vestiging van andere supermarkten te verhinderen?"⁷⁾

Beëindiging van Reith's Warenhuis

Zo werd ook het jaar 1980 geheel gevuld met vragen, twijfels en zorgen over de komende jaren. De omzet bleef achteruit gaan. Ook de optie om zich te vestigen in Bisonspoor bleek na onderzoek economisch niet haalbaar. Nog vele andere pogingen om de 'achterwinkel' rendabel te maken werden ondernomen, maar de benodigde gemeentelijke medewerking werd niet verkregen. In november 1981 werd de eerste winkel in Bisonspoor geopend en in de persberichten daarover zag Toon Reith zijn somberste verwachtingen bevestigd. In die stukken werd namelijk uitgesproken dat de winkels in het centrum van Maarssen wel zouden voortbestaan, maar nu voor "de boodschappen tussendoor en het vergeten boodschapje".

Het werd de 'Reiths' steeds duidelijker dat de verhuur van alleen de 'achterwinkel' niet haalbaar was. Daarmee kwam noodgedwongen de optie op tafel om te bezien wat mogelijk was als beide winkeldelen van het pand van Reith werden samengevoegd. In feite dus de beëindiging van 'Reith's Warenhuis'!

De druk werd groter bij het bekend worden van de resultaten over 1981. De omzet was met 20% teruggevallen tot het niveau van 1977. De opening van Bisonspoor medio november was nog te recent om veel invloed gehad te kunnen hebben op de jaaromzet. Reith: "Anders lag dat met de verkoop tijdens de Sinterklaas- en de Kerstverkoop, daarop stond de druk van Bisonspoor voor 100%. Over die periode bleek de teruggang niet minder te zijn dan 38%. Dat was duidelijke taal."⁸⁾

In maart 1982 werd de vergunning verleend voor de verbouwing ten behoeve van de samenvoeging van de beide winkeldelen. Inmiddels was er contact ontstaan met het supermarktbedrijf 'Dirkson'. Dit bedrijf zocht al enige tijd naar een vestigingsplaats in het dorp en bleek belangstelling te hebben voor de huur van de totale winkeloppervlakte van de percelen Breedstraat 7 en 8. Toon Reith: "Op dat moment was het voor ons geen vraag meer van doen of niet doen. Het was gewoon bittere noodzaak."⁹⁾ De gemeente volgde de verbouwing met argusogen. Dagelijks kwamen ambtenaren controleren of er niet iets gedaan werd in strijd met de vergunning. Maar in feite kon de gemeente niets verhinderen, want in het bestemmingsplan had het pand de bestemming 'detailhandel' zonder enige beperking. Bovendien was er sedert 1973 een supermarkt in gevestigd geweest, terwijl in 1973 ook de bouwvergunning was verleend in de wetenschap dat Edah daar zou komen. Op 22 september 1982 opende Dirkson zijn supermarkt. De bijna honderdjarige geschiedenis van lokaal ondernemerschap door drie generaties van de familie Reith werd hiermee afgesloten. ●

Noten

1. Zie Periodiek HKM nr. 1 2015, pp. 12-16. In deel 1 en 2 staat in de noten B.A. Reith vermeld als auteur van 'De geschiedenis van de winkel'. Dit moet natuurlijk A.L.A. (Toon) Reith zijn.
2. A.L.A. Reith, De geschiedenis van de winkel, Maarssen 1982, p. 137-138.
3. A.L.A. Reith, 1982, p.157.
4. A.L.A. Reith, 1982, p.158.
5. Weekblad De Magneet, vrijdag 30 juni 1960.
6. A.L.A. Reith, 1982, p. 399.
7. A.L.A. Reith, 1982, p. 414.
8. A.L.A. Reith, 1982, p. 431.
9. A.L.A. Reith, 1982, p. 442.

Heilig Hart Kerk bestaat 130 jaar

.....
*Auteurs: Arie de Zwart
Jan Simonis*

Op 30 juni 1884 werd door pastoor Essink de eerste steen gelegd van de te bouwen neogotische katholieke kerk langs de Vecht in het centrum van Maarssen-Dorp. Het ontwerp was van de hand van de architect Alfred Tepe (1840-1920), die vele neogotische kerken zou bouwen in het Aartsbis-

dom Utrecht. Het grootste deel van de gelden ter bekostiging van de bouw verwierf men door de verkoop van onroerende goederen, verkregen uit de nalatenschap van Maria Dommer. De bouwkosten van de kerk bedroegen ruim f 97.000,-. De Heilig Hart Kerk werd op 9 september 1885 geconsacreerd en op 11 oktober 1885 namen de katholieken van Maarssen hun kerk in gebruik. Daarmee kwam een eind aan hun zondagse kerk-

⋮ *De bouwkosten van de kerk bedroegen ruim f 97.000,-*

dom Utrecht. Dat Tepe hier zoveel kerken kon bouwen vloeide voort uit zijn lidmaatschap van het St. Bernulphusgilde in Utrecht. Het was een genootschap dat de (neo)gotiek propageerde en onder leiding stond van de priester G. van Heukelum, kapelaan van de St. Catharijnekathedraal te Utrecht. Naast Tepe waren nog andere kerkelijke kunstenaars lid van het genootschap: de edelsmid Brom, de beeldhouwer Mengelberg en de glazenier Geuer. Dit 'Utrechtse kwartet' bouwde en decoreerde vele kerken in het bisdom Utrecht. Een prachtig, ongeschonden voorbeeld daarvan is de Willibrordus kerk in de Minrebroederstraat in Utrecht.

Tussen het St. Bernulphusgilde en de beroemde architect van de neogotiek, Pierre Cuypers, bestonden verschillen van inzicht over de gotische architectuur. Het genootschap was voorstander van een oriëntatie op de Rinlandse gotiek, terwijl Cuypers werd gezien als een architect die georiënteerd was op de Franse gotiek. Nog afgezien van spanningen tussen betrokkenen, was de consequentie dat Cuypers er in het Utrechtse Aartsbisdom veel minder aan te pas kwam dan elders in het land. Het werk van het 'Utrechtse kwartet' is ook terug te vinden in de Heilig Hart Kerk: bijvoorbeeld een doopvont van Brom, een prachtige Pietà van Mengelberg en enkele ramen van Geuer.

De tekening van de kerk op pagina 141 werd verkocht aan de parochianen ter medefinanciering

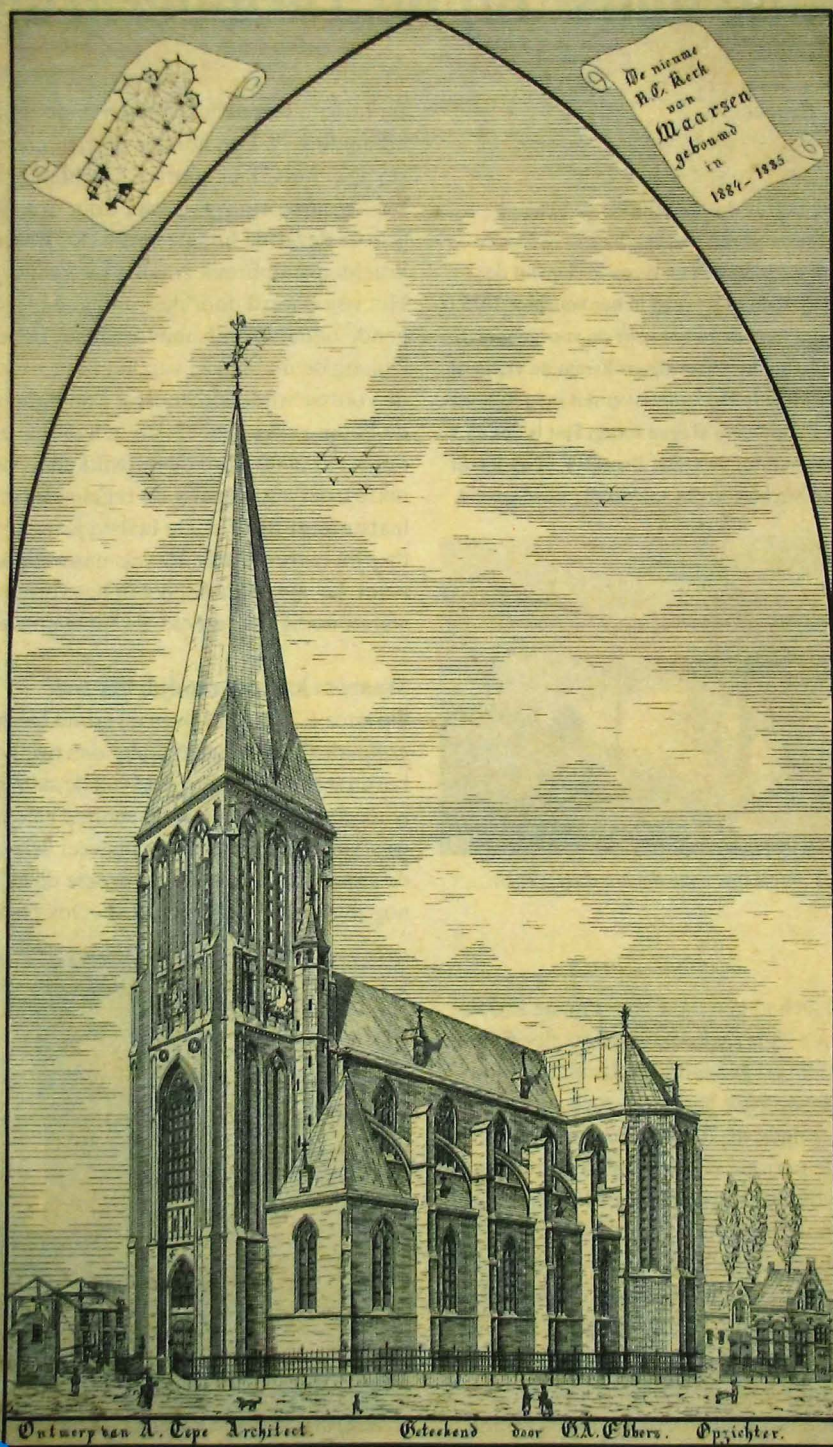
gang, sinds 1752, naar de (schuil)kerk op 'Beresteijn', gelegen naast de in 1828 aangelegde R.K. Begraafplaats langs de Vecht.

"Hoe moet het de opdrachtgevers met trots vervuld hebben (...), schip en toren van hun kerk te zien oprijzen in het hart van het dorp, hoog boven de gevels en de daken der grachtenhuizen uit, als symbool van herwonnen vrijheid en hervonden zelfbewustzijn." ¹⁾ Met "herwonnen vrijheid en hervonden zelfbewustzijn" doelde de auteur op het herstel in 1853 van de sinds de reformatie in ons land verboden bisschoppelijke hiërarchie. Katholieken mochten nu hun godsdienst weer in het openbaar uitoefenen. Het leidde tot een golf van katholieke neogotische kerkenbouw. ●

Noten

1. B. Reith, *Honderd jaar kerkbouw in Nederland*, Haarlem, Drukkerij Spaarnestad, 1954.
Zie voor meer informatie: J. van Veldhuizen, *Een eeuw Heilig Hart Parochie Maarssen, 1885-1985*.

Deze tekening van het ontwerp van Tepe werd gemaakt door G.A. Ebberts, opzichter. Later treedt Ebberts op als zelfstandig architect en staat hij bekend als leerling van Tepe. Rechts naast de kerk is de stal (met de grote deuren) te zien waar de boeren die naar de kerk kwamen hun paard en wagen konden stallen. Links de voorganger van de huidige brug over de Vecht. Bron: Tekening afkomstig uit bezit van het Vechstreekmuseum.

1

Printed by J. K. K. K. K.

Printed by M. E. J. K.

'De rode beuk' bij de Termeerbrug

Auteur: Erik Broeke

Vooraf

De Termeerbrug (1974) was de brug bij de beuk en de beuk bij de Termeerbrug was een begrip in Maarsse (zie afbeelding 1). Bij de jaarvergadering van de Historische Kring Maarssen vroeg in het voorjaar 2015 werd mij gevraagd naar de reden voor de voorgenomen kap van deze rode beuk. ¹⁾ Vervolgens kwam de vraag of ik de jaarringen wilde tellen voor zover dat mogelijk was. Hieronder kom ik op beide vragen terug. Feit is dat op 9 april 2015 de boom door de Gebr. Bron BV in opdracht van de gemeente Stichtse Vecht vakkundig werd geveld.

Afbeelding 1: De imposante rode beuk enkele weken voor het vellen.

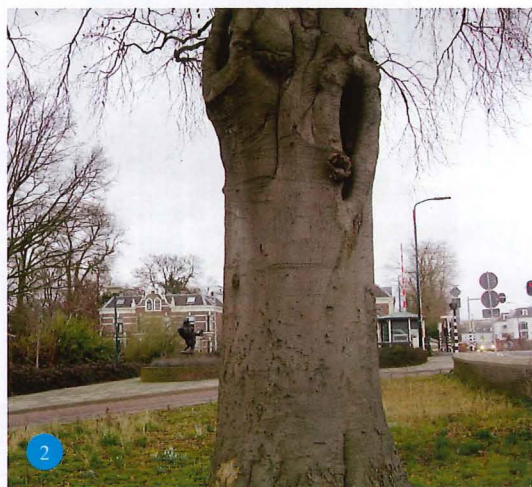
Het verval

Het kondigde zich al een paar jaar aan: de kroon was in de zomer 'dun'; je keek er dwars doorheen, wat bij een optimaal gezonde beuk niet lukt. De groei verminderde voor het eerst sterk rond 1980. Een opleving volgde na 2000. Ik herinner me dat de boom in die periode is 'verwend' met een laag halfverteerde humus van onder de beuken in Goudstein. De boom was toen blijkbaar nog vitaal genoeg om daarop te reageren met een bescheiden extra groei. Het is normaal dat oude bomen op een gegeven moment minder vitaal worden. Die laatste levensfase kan overigens vele tientallen jaren duren, afhankelijk van soort en standplaats. In de bebouwde omgeving bepaalt de (on)veiligheid echter hoe oud een boom mag worden. Het potentieel onveilige van deze beuk zat natuurlijk

ter hoogte van de forse gaten in de stam (zie afbeelding 2). Een holte is op zich niet zo erg. Een stevige "buis" kan enorme krachten opvangen. De sterke buisvorm was echter door drie gaten op ongeveer dezelfde hoogte verzwakt, waardoor torsiekrachten stambreuk zouden kunnen veroorzaken. Het risico werd door deskundigen bij opeenvolgende onderzoeken aanvaardbaar beoordeeld. Zolang de diktegroei van het hout rond die holtes de voortschrijdende houtrot kon bijhouden, was de boom veilig genoeg om te handhaven. Vanaf ongeveer 2000 werd de ontwikkeling van rot en diktegroei nauwkeurig en regelmatig gevolgd. De laatste keer in 2014. De laatste jaarring(en) bleken daarbij extreem dun. Er was nauwelijks groei meer, de aanprikpunten van het vorige onderzoek waren matig overgroeid, de fut was er echt uit.

Waarom kap onvermijdelijk was

Op circa 1,20 meter boven de grond bleek de stam grotendeels gaaf, maar minder dan twintig cm daarboven was al een groot deel van de stam rot. Daar begon een grote holte met de enorme gaten naar buiten, waarvan de onderkant op ongeveer drie meter boven de grond zat. Onder dat gat strekte de holte zich dus nog zeker anderhalve meter uit. Ook boven de gaten

Afbeelding 2: Grote gaten in de stam gaven toegang tot een enorme holte.

Afbeelding 3: Te weinig gezond hout rond de holte.

ging de holte in de stam nog ongeveer een halve meter door. De gezonde buitenwand van die holte werd bij de vorige onderzoeken steeds sterk genoeg geacht om de vracht hout daarboven te dragen, ook tijdens een stormwind. Bij het onderzoek van 2014 bleek de dikte van die buitenwand echter duidelijk afgenomen. Het risico voor de nabije toekomst werd daarom als te groot beoordeeld (zie afbeelding 3).

Het bepalen van de leeftijd

Het stamhout is in grote delen naar de museumboerderij Vredegoed in Tienhoven gebracht. De grotendeels gave stamschijf is op ongeveer 1,20 meter hoogte gladgeschaafd, waarna ik de jaarringen vrij nauwkeurig kon tellen. De laatste jaarring is van 2014. De eerste die ik kon tellen is van 1841 plus of min drie of vier jaar zou ik zeggen. Er lijkt ook in de binnenste ringen sprake te zijn van een dubbele kern. Waarschijnlijk heeft hij tijdelijk een dubbele top gehad. Eén van de kernen gaat verloren in een scheur. De doorsnede waarvan ik de ringen heb geteld dateert dus van 1841. De boom was toen 1,20 meter hoog. Voor de leeftijd moet je er daarom een jaar of zes bij optellen. Dat maakt hem (2015-1835) naar mijn beste inschatting 180 jaar oud. Maar mogelijk, of zelfs waarschijnlijk, is hij niet op die plek ontkiemd, maar daar geplant toen hij twee tot drie meter hoog was, ofwel tien tot vijftien jaar oud. Geplant dus in 1845-1850. In 1849 bestee Willem III de troon. Werden er toen al koningsbomen geplant? Het resultaat van het telwerk is te zien op de foto (zie

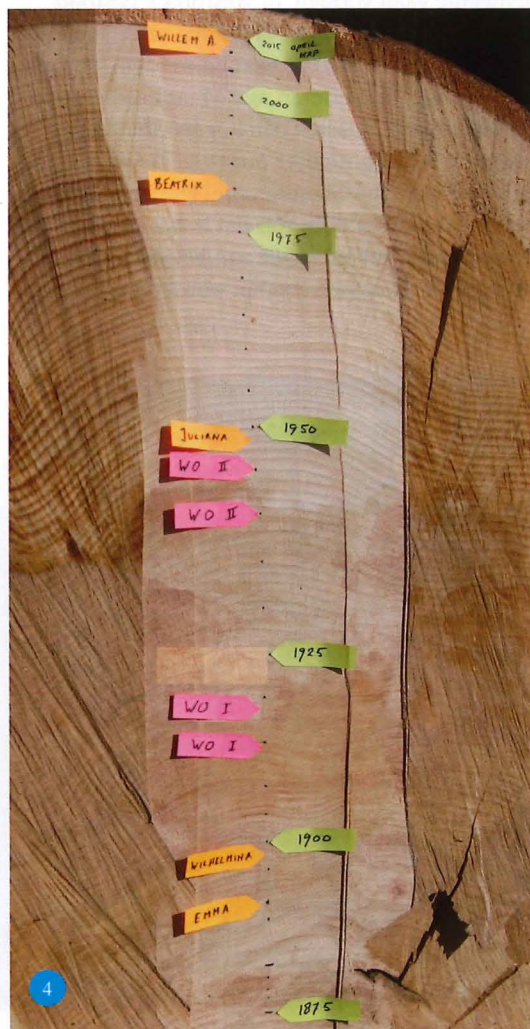
Afbeelding 4: Verhaal van een oude boom.

afbeelding 4). De boom heeft heel wat meegemaakt. Voor het historisch perspectief en voor de aardigheid heb ik op de foto wat ijkpuntjes bijgeplakt, zoals de opeenvolging van koning(inn)en en het begin en einde van de twee wereldoorlogen. Ik ben benieuwd of deze leeftijdsbepaling nieuw licht werpt op de vraag of de boom tot de tuin van het Huis Ter Meer heeft behoord.

Misschien wel leuk om te weten: in de winter van 2015/2016 wordt er een nieuwe rode beuk geplant op precies dezelfde plek. ●

Noten

1. Erik Broeke is beleidsadviseur 'water en groen' bij de gemeente Stichtse Vecht.

In en om Tienhoven Deel 9

.....
Auteur: Arie de Zwart

Zestig jaar geleden, midden in de 50-er jaren, werd er gedacht aan een mogelijk samengaan van de gemeenten Tienhoven, Oud-Maarsseveen en Westbroek. Maar door Gedeputeerde Staten van Utrecht werd een andere oplossing voor het samengaan van deze kleine woongebieden onderzocht. Tienhoven en een deel van Westbroek zouden bij Maarssen gevoegd worden en de rest van Westbroek en Maartensdijk zouden één gemeente gaan vormen. In Westbroek bestond hiertegen groot bezwaar. Het dorp wilde, toen in 1955 de plannen van GS bekend werden, het liefst in z'n geheel snel fuseren met Maartensdijk; aan dit samengaan moesten dan nog worden toegevoegd de noordoostelijke punt van Tienhoven en een deel van Oud-Maarsseveen. Het belangrijkste argument van het dorp was dat in het plan van GS de agrarische gebieden, die aan het sterk geïndustrialiseerde Maarssen zouden worden toegevoegd,

in verkeerde handen zouden komen. Nieuwsgierig geworden zocht ik in de regionale pers of er in Tienhoven in 1955 ook ongerustheid bestond met betrekking tot het grenswijzigingsvoorstel van GS.¹⁾ Dat leverde enkele spaarzame gegevens op. Bij één bericht kreeg ik de indruk dat de komende fusie een rol speelde. Dit betrof het voor een kleine gemeente nogal ingrijpende plan om over te gaan tot het bouwen van acht woningen bij de Laan van Niftarlake. De haast die men in het begin van het jaar maakte bij de beraadslagingen plus een zitting achter gesloten deuren gaven de indruk "nu we nog zélf kunnen beslissen, snel uitvoeren dit plan". Harde bewijzen voor deze interpretatie heb ik echter niet gevonden.²⁾ Slechts in twee berichten uit 1955 wordt, bij monde van burgemeester J. Huijdecoper van Maarsseveen, gesproken over de aanstaande fusie.³⁾ Tijdens de rondvraag van de vergadering van 9 juli 1955 antwoordde de voorzitter op de vraag of de gemeente wederom grond kon aankopen voor

woningbouw, dat dit niet meer op het terrein lag van Tienhoven, omdat de gemeente vermoedelijk toch per 1 januari zou verdwijnen. Tijdens de rondvraag van half november dat jaar maakt een raadslid de opmerking dat het hem nodig leek een nieuwe autobrandspuit aan te schaffen. "Met het oog op de komende grenswijziging achtte de voorzitter het onnodig om nu nog een dure autobrandspuit aan te schaffen. De gemeente Maarssen krijgt een brandweerauto in Oud-Maarsseveen te stationeren".⁴⁾

Tienhoven leefde kennelijk rustiger naar de verandering toe dan Westbroek. ●

Noten

1. De jaargang 1955 van het weekblad 'De Magneet'.
2. Hoewel het plan goedgekeurd was door de Provinciale Utrechtse Welstandscommissie bleek dat er nog goedkeuring nodig was voor enkele vormen van financiële steun van het rijk om de bouw en het exploitatietekort te kunnen betalen. De realisering zou in het geheel ongeveer twee jaar duren.
3. De heer Huijdecoper was zowel burgemeester van Westbroek als van Tienhoven, dat maakte zijn positie in de fusie-kwestie niet benijdenswaardig.
4. Aanhaling uit een verslag van 'De Magneet' van 18 november 1955. Zie ook: Periodiek HKM jrg. 15, nr. 1, blz. 2 door mevrouw A.H. Hogenhout-Hofman.

De bouw van Maarssenbroek Deel 11

Afsluitend deel van de serie.

.....
Auteur: Arie de Zwart

Het begin: een korte terugblik

Het begon allemaal in 1963. In dat jaar verscheen er een Zwitserse grondspeculant (Charente) die probeerde in Maarssenbroek zoveel mogelijk grond te kopen. De gemeente bezat echter genoeg andere uitbreidingsmogelijkheden en was daarom voorlopig niet van plan een bestemmingsplan voor de polder te maken. Maar op termijn werd de gemeente onder druk gezet, omdat de speculant steeds meer grond kocht. Gevolg was dat de plaatselijke overheid ook grond ging kopen om de zeggenschap zoveel mogelijk te behouden.

Toen burgemeester Waverijn in 1967 zijn eerste ambtstermijn aanvaardde, bezat de ene partij 45% van de grond en de gemeente de rest. In dezelfde tijd was door het Rijk besloten dat Houten en Nieuwegein de groeikernen zouden worden om de overloop van de stad Utrecht op te vangen. Het lukte de gemeente niet om Maarssenbroek dezelfde status te laten krijgen en dat betekende een financiële tegenvaller van jewelste. Burgemeester Waverijn liet zich niet uit het veld slaan en zorgde ervoor dat er toch een bestemmingsplan gemaakt werd. Tijdens het werk hieraan is de Zwitserse speculant failliet gegaan. De grond

kwam in handen van de b.v. Combinatie Steden-ontwikkeling (C.S.O.). Daarna kon de gemeente dit grondeigendom tegen boekwaarde overnemen na een overeenkomst met C.S.O. op 22 juni 1972. C.S.O. kreeg de toezegging het gehele complex bouwrijp te mogen maken en de eerste helft van de bebouwing te mogen verzorgen (zie afbeelding 1). Na een intensieve voorbereiding werd op 27 april 1973 de eerste paal geslagen in Bloemstede (zie afbeelding 2). Het resultaat van de bouw beviel zo goed dat in 1975 de tweede serie ook aan C.S.O. werd gegund.

In de jaren daarna werden vele gebeurtenissen en resultaten kritisch, tot zeer kritisch, beschreven in de wijkkrant 't Citroentje. De gemeente stond hierbij vaak in het beklaagdenbankje. Eerlijkheidshalve moeten we daar echter aan toevoegen dat de gemeente in de eerste jaren, door financiële problemen, over een te klein gemeentelijk apparaat beschikte om alle voorzieningen snel en voldoende te kunnen verzorgen. Desondanks heeft de gemeente onder leiding van de daadkrachtige burgemeester Waverijn heel wat tot stand gebracht. Actieve wijkvrijwilligers hebben in bepaalde gevallen voor aanvullende oplossingen gezorgd.

Tot slot nog een aantal hoogtepunten

Van 1974 tot 1984 kwamen er onderwijsvoorzieningen tot stand voor basisonderwijs, mavo en havo/vwo en allerlei sportaccommodaties;

Ook werden er wijkcentra en kerken gebouwd: het wijkcentrum de Eendenkooi in Boomstede, het protestantse kerkcentrum De Ark in Duivenkamp, de rooms-katholieke Verrijzeniskerk in Reigerskamp in 1981 en in een aantal wijken een buurtcentrum; In 1978 werd al begonnen met de realisering van het vierde (tevens laatste) deelplan: de bouw van Spechtenkamp en Zebraspoor; de bouw van de ook tot dit plan behorende Valkenkamp en Zwanenkamp wachtte nog; Van 1979 tot 1984 vond de bouw plaats van het grote winkelcentrum en woningen in Bisonspoor; In 1979 werd de jeugdboerderij 'El Dorado' bij het station in gebruik genomen (zie afbeelding 3); In september 1981 vond de opening plaats van het Bisonrecreatiebad; In september 1981 telde Maarssenbroek al 16.000 inwoners. Het totale aantal inwoners van de gemeente Maarssen was toen 30.000; In 1983 werden het politiebureau en de Utrechtse Bestuursacademie voltooid; Op 27 april 1983 vond de viering plaats van het tienjarig

bestaan van het moderne Maarssenbroek. Dat was precies tien jaar na het slaan van de eerste heipaal (zie afbeelding 4); Tot slot: het belangrijkste hoogtepunt was natuurlijk het tot stand komen van een totale woonvoorziening voor ruim 25.000 inwoners. Rond 1985 was Maarssenbroek geheel 'in bedrijf'. ●

Bronnen

Een aantal afleveringen van Kijk op Maarssen.

Een aantal krantenartikelen: Reformatorisch Dagblad 29 juni 1979, Utrechts Nieuwsblad 30 oktober 1981 en 28 april 1983, Vecht-Amstel en Rijnstreek 21 april 1983.

Afbeeldingen 1 en 2 zijn afkomstig van Jan J. van Dijk; afbeelding 3 is uit 't Citroentje 1979, aflevering 5; afbeelding 4 is uit het Utrechts Nieuwsblad van 28 april 1983.

Enkele fraaie publicaties

Een plek om te wortelen door C. Buddingh met illustraties van Peter van Straaten.

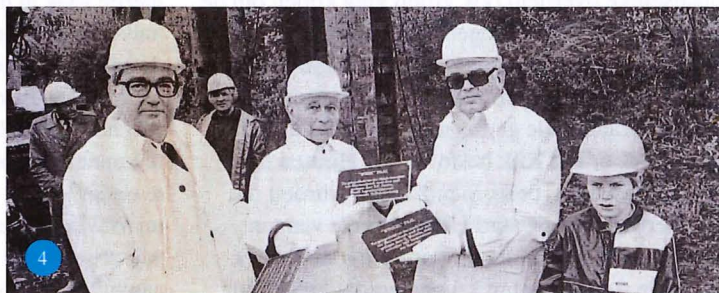
Maarssenbroek Zwart op Wit, door Frans Buitendijk en Ton Sciaroni.

Afbeelding 1: De overeenkomst wordt ondertekend door de heer F. Vilder (C.S.O.) en burgemeester Waverijn.

Afbeelding 2: Burgemeester Waverijn en gedeputeerde mr. Van de Sluis kijken hoe de eerste paal geslagen wordt.

Afbeelding 4: Ex-minister Gruijters, de heer Portier directeur Provinciale Volkshuisvesting, burgemeester Waverijn en de tienjarige Ronny Klarenbeek met de plaquettes bij het talud tussen de Safariweg en Antilopespoor waar feestelijk drie palen werden geheid die het wonen, winkelen en werken in Maarssenbroek symboliseren.

Nieuwe boeken in de bibliotheek van de HKM

Auteur: Astrid Kuiper

Gouden Bochten, Amsterdam en de Vechtstreek door Juliette Donker-Duynstee en Steven de Clercq, Stichting het Vechtsnoer, Maarssen, 2015.

De betekenis van buitenplaatsen is door het "Jaar van de Historische Buitenplaats" in 2012 voor de geschiedenis weer in een nieuw daglicht komen te staan en ook de belangstelling van het publiek voor deze prachtige huizen is toegenomen. In Gouden Bochten wordt op onderhoudende wijze verteld over de geschiedenis van de buitenplaatsen langs de Vecht, de Amstel, de Angstel, het Gein en in 's-Graveland. De rijke kooplieden uit Amsterdam, die in de zomer de 'stinkende' stad ontvluchtten en naar het platteland trokken, lieten daar aanvankelijk grote boerderijen verbouwen tot een gerieflijk onderkomen. Later bouwden ze er nieuwe huizen als zomerverblijf. Het boekje behandelt de relatie tussen de Amsterdamse grachtenpanden en de fraaie buitenplaatsen. Het is een tastbaar bewijs van de rijkdom van de Amsterdamse inwoners uit de zeventiende en achttiende eeuw.

Helaas hebben niet alle huizen de tand des tijds doorstaan, maar er zijn er voldoende overgebleven om vier fietstochten uit te kunnen zetten die langs deze buitenplaatsen voeren. Onderweg vertellen de stoppunten het verhaal van de relaties tussen stad en platteland. Het boekje is voorzien van mooie illustraties en is dankzij de vele sponsors in een grote oplage verschenen. De prijs (€ 10,00) kan geen barrière vormen om het boekje niet alleen voor eigen vreugde aan te schaffen, maar het ook cadeau te geven.

Nieuwe leden van de Historische Kring Maarssen zullen het boekje als welkomstgeschenk ontvangen.

Tastbare Tijd 2.0 door Roland Blijdestijn, Uitgeverij Stokerkade, 2015.

Dit is een fraaie cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht. Het boek werd eerder in 2005 uitgebracht en beleefde vele herdrukken, maar is nu totaal herzien, aangevuld en uitgebreid.

Het boek is overzichtelijk ingedeeld. In het eerste hoofdstuk wordt naast het ontstaan van steden en dorpen, een aantal actuele thema's behandeld, zoals het erfgoedbeleid en de diverse bestuurlijke organisaties en structuren. Waterschappen waren reeds eind dertiende eeuw belangrijk, want zij waakten over de dijken en zorgden met de vele molens voor het waterbeheer. Bijzonder is het kaartje waarop de kerkstichtingen zijn weergegeven. Kerktorens waren van oudsher oriëntatiepunten in het landschap, van belang voor de landmeetkunde en dienden vaak als zichtpunten voor het assenstelsel van de buitenplaatsen.

Het tweede thema is de infrastructuur. Utrecht wordt de 'draaischijf' van Nederland genoemd, want daar komen vervoerslijnen, waterwegen, een druk spoorwegnet en de beroemde A2 tezamen; ook de water-, gas- en elektriciteitsvoorzieningen vormden vroeger knooppunten in de provincie. De oude watertorens, transformatorhuisjes en hoogspanningsmasten zijn daar nog de getuigen van.

Het derde hoofdstuk is aan het militaire erfgoed gewijd. De noordgrens van het Romeinse Rijk liep vroeger dwars door de provincie Utrecht. In later jaren liepen er diverse verdedigingslijnes, waaronder de Grebbelinie en de Oude en de Nieuwe Hollandse waterlinie dwars door de provincie. Het uitgebreide gebied van de Utrechtse Heuvelrug was een van de grootste militaire oefenterreinen van ons land.

In hoofdstuk vier komen de kastelen en buitenplaatsen aan bod, waar onze provincie rijkelijk mee bedeed was en is. In de zeventiende eeuw waren de Vecht en de Heuvelrug aantrekkelijke plaatsen als zomerverblijf voor koningen en rijke kooplieden.

Het laatste hoofdstuk behandelt de tien deelgebieden van Utrecht, de opzet hiervan is gelijk aan die van de vorige uitgaven, maar alle kaarten zijn vernieuwd. Alle laatste vondsten op archeologisch gebied zijn verwerkt en er zijn vele historische kaarten toegevoegd. Het boek is onderhoudend geschreven en biedt een scala aan prachtige foto's, duidelijke kaarten, een verklarende woordenlijst, een indrukwekkende bibliografie en praktische verwijzingen naar diverse websites. ●

De bibliotheek van de HKM

De Historische Kring Maarssen bezit een grote verzameling boeken en andere publicaties over de geschiedenis van Maarssen en de Vechtstreek. De Kring heeft ook een uitgebreide collectie historische foto's en ansichtkaarten van Maarssen en de Vechtstreek. Naast de boeken en de afbeeldingen, beschikt de HKM nog over een documentatiesysteem waarin een grote diversiteit van andere informatiebronnen is opgenomen: krantenartikelen, kopieën van artikelen uit tijdschriften, gemeentelijke documenten, enzovoort.

In de komende afleveringen van het Periodiek willen wij graag deze verzamelingen, waarvan u als lid gebruik kunt maken, onder uw aandacht brengen.

In deze aflevering van het Periodiek vertellen wij iets over de bibliotheek en hoe u boeken kunt lenen.

Inhoud van de bibliotheek

In onze bibliotheek kunt u boeken en tijdschriften vinden op de volgende verzamelgebieden:

- a) publicaties over Maarssen en omliggende kerren (de voormalige gemeente Maarssen);
- b) publicaties over de Vechtstreek;
- c) publicaties over de provincie Utrecht voor zover van belang voor de verzamelgebieden genoemd onder a) en b).

Toegang via digitale catalogus

De publicaties staan alfabetisch op auteur/instantie geordend in de kasten van de bibliotheek in de ruimte van de HKM op Silverstein naast het

gemeentehuis.

In kast 1, vak 1 staan o.a. afleveringen van diverse tijdschriften;

In kast 1, vak 2 staan publicaties over Maarssen e.o.;

In kast 1, vak 3 staan publicaties over de Vechtstreek;

In kast 1, vak 4 staan publicaties over de provincie Utrecht.

Alle publicaties staan in een digitale catalogus die u vanuit huis kunt raadplegen via de website van de HKM: www.historischekringmaarsse.nl. Klik daar op de bibliotheek-link onder de rubriek Bibliotheek of Periodiek van de website en u heeft toegang tot de digitale catalogus. Deze catalogus kan op twee manieren doorzocht worden: op auteur (zie linker kolom met auteursnamen of op onderwerp (zie rechts boven de zoekfunctie). N.B. De teksten (niet de afbeeldingen) van de artikelen uit het Periodiek van de HKM worden sinds dit jaar volledig opgenomen in de digitale catalogus.

Lenen van boeken

Leden van de Kring kunnen op aanvraag publicaties lenen uit de bibliotheek van de HKM. De maximale uitleentermijn is vier weken, maar kan verlengd worden. De uitgeleende publicaties worden geregistreerd op een uitleenformulier dat ondertekend wordt door de lener. Binnen de afgesproken termijn dienen de publicaties weer terugbezorgd te worden.

Wilt u boeken lenen? Bezoek dan de bibliotheek van de Kring in onze ruimte in het gebouw Silverstein bij het gemeentehuis op woensdagmorgen van 9.00 tot 10.30 uur of op dinsdagmiddag van 13.30 tot 15.00 uur. Kondig uw bezoek s.v.p. even aan via Henk Blaauw. Zijn mailadres is: bestuur2@historischekringmaarsse.nl ●

Uit de oude schoendoos Deel 64

.....
Auteur: Hans Sagel

Prentbriefkaarten, een geschenk voor lokale historici en andere liefhebbers

Bij wijze van grap opperde ik tijdens een lezing van de Kring het idee om een standbeeld op te

lezingen van de Historische Kring Maarssen (HKM) is heel vaak dankbaar gebruik gemaakt van de haast onuitputtelijke bron aan kaarten. Het oprichten van een gedenkteken zal echter nog niet meevallen, want het is net als met de uitvinding van de boekdrukkunst mede

richten voor de uitvinder van de prentbriefkaart. De persoon in kwestie heeft dat mijns inziens namelijk wel verdiend. Door de komst van de prentbriefkaart, ook wel met een Duits leenwoord ansichtkaart genoemd, hebben liefhebbers van de lokale historie immers een prachtig hulpmiddel gekregen om te weten hoe het er in onze steden en dorpen vroeger uitzag. Zo komen we gemakkelijk te weten wat er werd gebouwd en wat er is gesloopt. Bij vele artikelen in dit blad, maar ook bij diavoorstellingen en

bepalend waar je woont, om te beweren waar de uitvinder vandaan komt. Zo worden er wel twee Duitsers en een Fransman als uitvinder van de ansichtkaart genoemd. Ook in Oostenrijk was men er al snel bij om de uitvinding te claimen. De allereerste kaarten zouden reeds omstreeks 1870 verstuurd zijn. In Nederland waren het in eerste instantie de al langer door de PTT uitgegeven briefkaarten met een voorgedrukte postzegel die door het staatsbedrijf aan één zijde van een illustratie werden voorzien.

Vanaf 1892 mocht iedereen prentbriefkaarten uitgeven, waarbij als strikte voorwaarde gold dat op de adreszijde uitsluitend het adres mocht staan. Hierdoor zie je op de voorzijde van oude kaarten naast de afbeelding vaak ook mededelingen staan. Zie hiervoor een detail van de kaart die Dina in juni 1904 vanuit Amsterdam aan haar ouders in Utrecht schreef. Vanaf september 1905 kwam de verticale lijn naast het adresgedeelte in gebruik.

Hierdoor kwam er vanaf die datum veel meer ruimte voor correspondentie beschikbaar. Waarschijnlijk mede daardoor werd het gebruik van de prentbriefkaart geweldig populair. De smartphone van de twintigste eeuw! Geweldig handig en leuk voor het snel versturen van tekst en beeld. Helaas wordt het gebruik van de prentbriefkaart steeds minder en zal hij, mede door de moderne communicatietechnieken, mogelijk geleidelijk aan geheel verdwijnen. Volgens de waardevolle gegevens van de VDP

(Vereniging Documentatie Prentbriefkaarten) waren de hoogtijdagen van de prentbriefkaart de jaren 1900-1918. Zo werden er in 1903 maar liefst 59 miljoen kaarten verstuurd! Velen begonnen toen al deze vaak erg mooie kaarten te bewaren en zelfs te verzamelen in speciale albums. Een hobby die nog steeds bestaat en ook in Maarssen waren en zijn er (fanatieke) verzamelaars van prentbriefkaarten. Een van hen, Bas Wiegeraad, was zo vriendelijk een door hem bij winkelsluitingen verkregen partij kaarten aan de HKM te schenken. De kaart van de Doornburgerschool (zie afbeelding 1) is daar een voorbeeld van. kaart van de Doornburgerschool is daar een voorbeeld van. Zoals bekend is dit gebouw, waar Arie de Zwart, onvermoeibaar bestuurslid van de HKM ooit als jong onderwijzer in Maarssen begon, inmiddels gesloopt. Met uitzondering van het beeld van de speerwerper, met enige moeite te zien aan de kopse kant van de gymzaal, is van het fraaie gebouw niets gespaard gebleven en resten ons slechts de herinneringen en deze door de Arnhemse firma JosPe omstreeks 1955 uitgegeven prentbriefkaart. We kunnen aan de adreszijde zien dat de kaart onder andere verkocht werd in de winkel van H. Koning aan de Parkweg. Het leuke is nu dat de lezers (leden van de HKM) tijdens de ledenavonden bij Bert de Ruiter sets van deze originele, ongebruikte prentbriefkaarten kunnen kopen. Losse kaarten zijn te koop voor € 1,50 en een envelop met 20 kaarten voor € 15,00. Wanneer u hier belangstelling voor heeft maar niet naar de ledenavonden kunt komen, kunt u contact opnemen met Bert de Ruiter, Nicolaas Maesstraat 6 in Maarssen, telefoon 0346-563599 of via e-mail: verkoop@historischekringmaarsse.nl. Houdt u bij eventuele verzending buiten Maarssen wel rekening met portokosten.

Hebt u opmerkingen naar aanleiding van deze rubriek of bezit u misschien zelf een voor publicatie geschikte foto, dan wordt u vriendelijk verzocht dit schriftelijk of telefonisch door te geven aan J.H. Sagel, Van Lingelaan 85, 3602 PB in Maarssen, tel: 0346-561457, e-mail: J.H.Sagel@kpnplanet.nl. ●

het oude regthuys
eetcafé • feestcafé • catering

laan van niftarlake 101 • 3612bp • tienhoven
telefoon 0346 - 28 13 82 • website hetolderegthuys.nl

Jeune
Fine Antiques

Inkoop - Verkoop - Interieurinrichting

www.jeuneantiques.com
Tel. 06-47963366

Breedstraat 26 Maarssen

PYGMALION BEELDENDE KUNST

Galerie & Kunsthandel

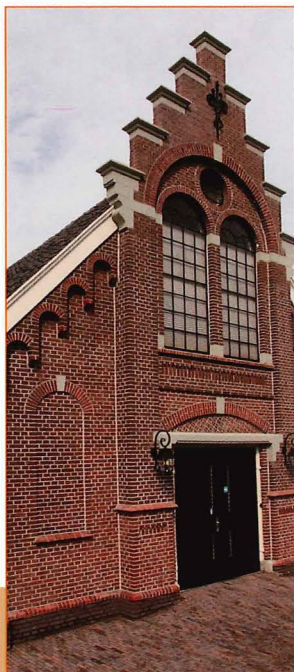
Schilderkunst, grafiek, beeldhouwkunst 1850-1950

Schilders o.a. Nic.Bastert, W. van Leusden,
W.Witsen, Is. Israëls, H.J.Haverman, J.Toorop,
P.J.Lutgers, M.Bauer, Th. van Hoytema, e.v.a.
Beeldhouwers o.a. Van Pallandt, d'Hont, Wezelaar
Open: tijdens tentoonstellingen vrij. t/m zo.
13 tot 17 uur & op afspraak

Langegracht 44 - 3601 AJ Maarssen Tel: 0346-556736

www.pygmalion-art. com

Wij lopen met u mee, in alle rust en vol aandacht.

De emoties zijn vaak zo overweldigend, het verdriet zo groot. Juist dan is het fijn als er iemand met u meeloopt, iemand die samen met u de tijd neemt om vorm aan het afscheid te geven. Wij luisteren naar u, helpen u en steunen u als het allemaal even te veel wordt.

Iedere stap die wij zetten, zetten we samen met u, in alle rust en vol aandacht. Zo ontstaat een persoonlijke uitvaart; een afscheid dat op een zachte manier deel gaat uitmaken van uw dierbare herinneringen. Een afscheid waarover u later kunt zeggen dat het goed was, omdat ieder detail zo precies aansloot bij uw wensen.

Op onze website vindt u meer informatie over onze manier van werken. Wilt u liever een persoonlijk gesprek? Bel ons dan voor een afspraak.

Snijders Uitvaartonderneming b.v.
telefoon: 0346 – 580132 (dag en nacht bereikbaar)

UITVAARTONDERNEMING SNIJDERS B.V.

Rouwcentrum en kantoor:
Kerkweg 14, 3603 CM Maarsse,
telefoon: 0346 - 580 272
fax: 0346 - 580 250
info@snijdersuitvaart.nl

Lid van REQUIEM UITVAARTZORG

Sterk door Service!

Nassastraat 14
3601 BG Maarsse
0346 - 58 50 30
ritter@era.nl
www.eraritter.nl

f erarittermakelaardij
t @ERA_Ritter

Meer informatie: www.eraritter.nl

• aankoop • verkoop • verhuur • taxaties • hypotheek